

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

PATVIRTINTA

Viešosios įstaigos Centrinės projektų
valdymo agentūros direktoriaus

2014 m. gruodžio 31 d.

įsakymu Nr. 2014/8-337

(2018 m. birželio 8 d. įsakymo

Nr. 2018/8-135 redakcija)

**VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS
TIKSLINGUMO VERTINIMO IR PARTNERYSTĖS KLAUSIMYNO
RENGIMO METODINĖS REKOMENDACIJOS**

Turinys

IVADAS.....	5
VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI IR SĄVOKOS.....	6
1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo galimybių vertinimas	8
1.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės požymiai	8
1.2 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo priežastys	9
1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės dalyviai	11
1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdai: Koncesija ar VžPP?	12
1.5 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Sutartinė ar Institucinė?.....	13
2. Valstybės ir savivaldybės turto naudojimas PP.....	15
2.1 Perduodamo turto teisinio pagrindo nustatymas	15
2.2 Perduodamo turto būklės nustatymas.....	16
2.3 Apribojimai ir reikalavimai turtui	17
2.4 Naujo turto kūrimas.....	17
2.5 Naujo turto nuosavybė VPSP sutarties pabaigoje	18
3. Privačiam subjektui perduodamos Paslaugos.....	18
3.1 Viešojo subjekto teisių planuoti, finansuoti ir vykdyti veiklas (Paslaugas) pagrindimas	18
3.2 Sričių, kuriose bus teikiamos Paslaugos nustatymas.....	19
3.3 IP ir PP apimčių skirtumų nustatymas	20
3.4 VPSP sutarties trukmės (metais) nustatymas	22
3.5 Perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių) aiškumas.....	23
4. Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas	23
5. PP finansinių rodiklių apskaičiavimas	25
5.1 Maksimalūs viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP.....	26
5.2 Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui.....	27
5.3 Prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP.....	28
5.4 PP vertė	28
5.5 Tikėtinas skolos dydis viešojo sektoriaus balanse	29
6. VPSP tikslingumo vertinimas	30
6.1 VPSP tikslingumo kriterijai	30
6.2 VPSP tikslingumo kriterijai VžPP atveju.....	31
6.3 VPSP tikslingumo kriterijai Koncesijų atveju.....	33
7. Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP sutartį vertinimas	35
8. PP patrauklumo rinkai vertinimas	37
8.1 PP patrauklumo Privatiems subjektams kriterijai	37
8.2 PP patrauklumo finansuotojams ir investuotojams vertinimas	37
8.3 PP patrauklumo statybos ir paslaugų tiekėjų rinkos dalyviams	38

8.4	PP komunikacijos plano parengimas.....	38
9.	Pirkimo būdo pasirinkimas.....	39
9.1	Pirkimui taikomo teisės akto pasirinkimas.....	39
9.2	Pirkimo vykdymas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu.....	39
9.3	Pirkimo vykdymas vadovaujantis Koncesijos įstatymu.....	42
10.	PP komandos sudarymas ir jos kompetencijos vertinimas.....	43
10.1	PP komandos sudarymas.....	43
10.2	PP komandos kompetencijos įvertinimas.....	44
PRIEDAI.....		47

Lentelė 1 IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai	9
Lentelė 2 Sutartinės ir institucinės partnerystės pranašumai ir trūkumai	14
Lentelė 3 Viešojo subjekto ir Privataus subjekto vykdytinų veiklų pavyzdys	21
Lentelė 4 Pinigų srautai, naudojami apskaičiuoti PK rodiklius.....	29
Lentelė 5 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VŽPP atveju.....	31
Lentelė 6 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju.....	33
Lentelė 7 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo teisinis vertinimas	39
Lentelė 8 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo lyginamojo teisinio vertinimo apibendrinimas	41
Lentelė 9 Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė	44

IVADAS

Rekomendacijos yra vienas iš metodinių dokumentų, naudotinų rengiant PP, rinkinio. Juose aprašoma, kaip Viešasis subjektas turi:

- įvertinti, ar konkretus IP iš esmės galėtų būti įgyvendinamas VPSP būdu, išnagrinėti teisinius ir kitus apribojimus ir galimybes perduoti turtą, Paslaugas ir su jais susijusią riziką Privačiam subjektui;
- apibrėžti planuojamos VPSP apimtį, vertę, laikotarpį ir būdą;
- įsitikinti, ar tikslinga būtų atsižvelgiant į analizės rezultatus ir nustatytas galimybes, IP įgyvendinti taikant VPSP.

Įvertinus minėtus aspektus, PP rengiamas, teikiamas vertinimui, vertinamas bei sprendimas dėl PP įgyvendinimo priimamas vadovaujantis Taisyklėmis.

VARTOJAMI SUTRUMPINIMAI IR SĄVOKOS

CPVA – viešojo įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra

Direktyva 2014/23/ES – Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/23/ES dėl koncesijos sutarčių suteikimo

ES – Europos Sąjunga

Eurostat – Europos Sąjungos statistikos tarnyba

Investicijos (angl. Investment) – piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas į PP, siekiant iš jo gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos, socialinės apsaugos, teisėtvarkos, transporto bei kitose srityse) arba užtikrinti valstybės/savivaldybės funkcijų įgyvendinimą. Į Investicijų sumą įskaičiuojamos visos investicijos, įskaitant ir Reinvesticijas (ES struktūrinės paramos projektuose – tinkamumo finansuoti reikalavimus atitinkančių ir neatitinkančių išlaidų suma)

Investicijų įstatymas – Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas

IP – investicijų projektas (angl. Investment project)

IP metodika – Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir (ar) valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika, patvirtinta CPVA direktoriaus įsakymu (<http://www.pplietuva.lt>)

Koncesija – teisės Privačiam subjektui ar keliems Privatiems subjektams vykdyti ūkinę komercinę veiklą, perduodant jam Paslaugų teikimą ir (ar) darbų vykdymą, ir (ar) Viešųjų paslaugų teikimą, suteikimas ir su tokia veikla susijusių rizikų, apimančių statybą, tinkamumą, paklausą ir (ar) pasiūlą, perdavimas. Koncesijų atveju, Privatus subjektas pajamas už vykdomą ūkinę komercinę veiklą ir (ar) už Viešųjų paslaugų teikimą gauna iš vartotojų

Koncesijų įstatymas – Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas

LR – Lietuvos Respublika

Paslauga (Paslaugos) – nemateriali komercinio pobūdžio arba teisės aktuose Viešojo subjekto nustatytoms funkcijoms priskirta (-os) veikla (-os), kuri (-ios) tiesiogiai arba netiesiogiai prisideda prie visuomenės poreikių tenkinimo, ir (arba) Privataus subjekto pagal VPSP sutartį vykdoma (-os) ūkinė (-s) komercinė (-s) veikla (-os)

Pirkimas – Viešųjų pirkimų įstatyme arba Koncesijų įstatyme nustatytas tiekėjo/koncesininko atrankos organizavimas bei procedūros iki VPSP sutarties sudarymo

PP – partnerystės projektas (angl. Partnership Project)

PK – viešojo ir privataus sektorių partnerystės klausimynas

Privatus subjektas (Privatūs subjektai) – fizinis ar juridinis asmuo, suinteresuotas dalyvauti įgyvendinant PP, dalyvaujantis Pirkime ir (ar) pasirašęs su Viešuoju subjektu VPSP sutartį

Rekomendacijos – šios Viešojo ir privataus sektorių partnerystės tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno rengimo metodinės rekomendacijos

Reinvesticijos (angl. Reinvestment) – išlaidos, kurios patiriamos visiškai pakeičiant ilgalaikį turtą, į kurį buvo investuotos projekto lėšos (pavyzdžiui, projekto ataskaitinis laikotarpis yra 15 metų, kompiuterinę techniką numatyta keisti kas 5 metus, todėl šios išlaidos laikomos Reinvesticijomis). Kadangi Reinvesticijomis visiškai ar iš dalies pakeičiamas ilgalaikis turtas, skaičiavimuose padidinama Investicijų likutinė vertė bei perskaičiuojama metinė materialiojo turto nusidėvėjimo (nematerialiojo turto amortizacijos) suma

Rizika – bet kuris įvykis, kuris turi neigiamos (teigiamos) įtakos sėkmingam projekto įgyvendinimui

Taisyklės – Viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1480

Turto įstatymas – Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas

Viešasis subjektas - centrinės valdžios ir (arba) vietos valdžios institucija arba daugiau kaip viena institucija, kuri (kurios) pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus gali būti PP įgyvendinanti institucija (institucijos)

Viešojo paslauga – valstybės ir (arba) savivaldybės institucijai arba daugiau kaip vienai institucijai teisės aktuose nustatytoms funkcijoms priskirtos veiklos

Viešųjų pirkimų įstatymas – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas

VPSP – viešojo ir privataus sektorių partnerystė (angl. Public private partnership (PPP) yra Viešojo subjekto ir Privataus subjekto bendradarbiavimas, kai Viešasis subjektas perduoda jo funkcijoms priskirtą veiklą Privačiam subjektui, o Privatus subjektas investuoja į šią veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą už tai gaudamas atlyginimą

VPSP sutartis – rašytinė sutartis, sudaryta tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto įgyvendinti IP VPSP būdu. Ši sąvoka vartojama apibendrintai visoms VPSP sutarčių rūšims

VPSP tikslingumo kriterijai – kriterijai, skirti įvertinti VPSP pranašumą, naudą ir padėti Viešajam subjektui nuspręsti, ar tikslinga ir galima IP įgyvendinti VPSP būdu

VŽPP – valdžios ir privataus subjektų partnerystė (angl. Public Finance Initiative (PFI) yra Viešojo subjekto funkcijoms priskirtos veiklos ir rizikų, apimančių statybą, tinkamumą, perdavimas Privačiam subjektui ar keliems Privatiems subjektams. VŽPP atveju, Privatus subjektas pajamas už vykdomą veiklą gauna iš Viešojo subjekto

1. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo galimybių vertinimas

1.1 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės požymiai

ES teisinis reglamentavimas VPSP sąvokos neapibrėžia. Pagal Europos Komisijos žaliąją knygą dėl viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės (Green Paper on public-private partnerships and Community law on public contracts and concessions [COM(2004) 327 final]) VPSP suprantama kaip įvairios viešojo ir privataus sektorių subjektų bendradarbiavimo formos, kurių metu privatus sektorius užtikrina infrastruktūros, reikalingos viešojo sektoriaus paslaugų teikimui, finansavimą, vykdo jos statybą ir eksploatavimą, o taip pat teikia Paslaugas.

Lietuvos teisiniame reglamentavime VPSP apibrėžimas pateiktas Investicijų įstatyme. Jame nustatyta, kad VPSP – valstybės ar savivaldybės institucijos ir Privataus subjekto įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą veiklą Privačiam subjektui, o Privatus subjektas investuoja į šią veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą.

Vertinant, ar planuojamas Viešojo subjekto ir Privataus subjekto bendradarbiavimas galėtų būti laikomas VPSP, svarbu išsiaiškinti, ar toks bendradarbiavimas atitiktų visus žemiau nurodytus VPSP požymius:

- **Planuojamo bendradarbiavimo ilgalaikiškumas.** PP rengimas yra imlus laikui ir brangus procesas, dėl ko pasirengimo sąnaudos turi būti proporcingos VPSP teikiamai naudai bei masto ekonomijai, kuri gali pasireikšti tik ilgesniu laikotarpiu. Todėl VPSP gali būti taikoma tik tose srityse, kur Paslaugos (ir jai teikti reikalingos infrastruktūros) poreikis yra stabilus ir ilgalaikis, bei tik tuomet, jeigu Privačiam subjektui ketinama perduoti Paslaugos arba bent jos dalies, susijusios su naudojamo turto palaikymu, teikimą. Socialinio pobūdžio projektuose, kurie pilnai finansuojami valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšomis, dažniausiai Viešąsias paslaugas (pvz.: švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, viešosios tvarkos) teikia pats Viešasis subjektas, o Privatus subjektas užtikrina Paslaugos teikimui reikalingos infrastruktūros priežiūrą. Ekonominio pobūdžio projektuose, kai už Paslaugą moka patys jos gavėjai, Paslaugos teikimas perduodamas Privačiam subjektui. Abiem atvejais Paslaugos poreikiai ir jų pokyčių tendencijos turi būti aiškūs planuojamam VPSP laikotarpiui.

- **Planuojamų perduoti Paslaugų kompleksiskumas.** VPSP nauda pasireiškia per visą turto gyvavimo ciklą, todėl naudingiausia, jeigu Privačiam subjektui perduodami įgyvendinti visi etapai: Paslaugų teikimui reikalingos infrastruktūros projektavimas, sukūrimas, eksploatavimas, Paslaugos arba jos elementų teikimas. Kuo sudėtingesnės Paslaugų teikimo sąlygos (pvz., ligoninės atveju – skirtingi zonų veikimo režimai, skirtingi reikalavimai apšvietimui, pasiekiamumui, švarai, saugumui, įrangos ir aparatūros veikimui), tuo daugiau galimybių panaudoti Privačiam subjektui būdingą efektyvumą, inovatyvumą ir leisti Viešajam subjektui koncentruotis ties perduodamos Paslaugos reglamentavimu ir kokybe.

- **Poreikis investuoti į infrastruktūrą.** Jeigu Viešasis subjektas planuoja kurti naują arba atnaujinti turimą infrastruktūrą, pritaikant ją Paslaugos teikimo poreikiams, Investicijoms įgyvendinti reikalinga pakankamai didelė lėšų suma, kurios paprastai Viešasis subjektas neturi, arba turi ne visą reikiamą sumą. Valstybės lygiu dažnai už infrastruktūros kūrimą arba atnaujinimą yra atsakingos biudžetinės įstaigos, kurios neturi galimybės skolintis iš finansų įstaigų. Todėl Viešasis subjektas ieško Privataus subjekto, kuris galėtų užtikrinti visą reikalingą Investicijų sumą per statybos

laikotarpį, prisiimdamas finansavimo riziką, užbaigtų statybas laiku ir neviršijant sutarto biudžeto. Be to, atitinkamai padalinus rizikas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto, galima pasiekti, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo pagrindu sudarytos sutartys būtų apskaitomos už Viešojo subjekto balanso ribų ir neįtakotų fiskalinių rodiklių.

- **Galimybė dalintis rizika.** VPSP tikslas yra paskirstyti riziką tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto taip, kad atskirus rizikos veiksnius valdytų tas subjektas, kuris geriausiai moka tą daryti. Pavyzdžiui, Privatus subjektas dažniausiai geriau gali valdyti statybos, tinkamumo, paklausos rizikas, o Viešasis subjektas – teisinio reglamentavimo bei politinę rizikas. Svarstant, ar planuojamas bendradarbiavimas gali būti VPSP, vertinama, ar yra galimybė bent dvi iš trijų (statybos, tinkamumo, paklausos) rizikų perduoti Privačiam subjektui. Detalesnė informacija apie rizikas ir jų pasidalinimą tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto pateikiama Rekomendacijų 4 skyriuje „Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas“.

Dėl VPSP procesų ilgalaikiškumo ir kaštų svarbu, kad planuojamo PP poreikis būtų pagrįstas ir būtų priimti politiniai sprendimai ir įsipareigojimai dėl planuojamo PP įgyvendinimo. Todėl poreikis įgyvendinti projektą turi būti numatytas galiojančiuose valstybės ir (ar) savivaldybių strateginio planavimo dokumentuose:

Valstybės strateginio planavimo dokumentais gali būti:

1. Vidutinės trukmės dokumentai – Vyriausybės programa, Nacionalinė pažangos programa, Plėtros programa;
2. Trumpos trukmės dokumentai – Vyriausybės prioritetai, Strateginiai veiklos planai, Tarpinstituciniai veiklos planai, Metiniai pažangos darbai, Metiniai veiklos planai, Veiksmų planai.

Savivaldybės strateginio planavimo dokumentais gali būti:

1. Vidutinės trukmės dokumentai – Savivaldybės bendrasis planas, Savivaldybės plėtros strateginis planas, Atskirų sričių strategijos (pvz. sporto, turizmo ir kt.);
2. Trumpos trukmės dokumentai – trimetis strateginis veiklos planas.

1.2 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės taikymo priežastys

VPSP yra vienas iš IP įgyvendinimo būdų, kuris nekeičia investavimo tikslų ir siekiamo Viešosios paslaugos pokyčio bei investicijų socialinės ekonominės naudos, bet gali leisti Viešosios paslaugos pokytį įgyvendinti per trumpesnę laikotarpį, sumažinti projekto riziką ir efektyviau naudoti turtą arba teikti Viešąsias paslaugas. PK rengimo metu yra nagrinėjama, kokios apimties ir trukmės VPSP leistų geriau ir greičiau pasiekti IP rezultatus. IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai pateikiami lentelėje.

Lentelė 1 IP ir PK rengimo etapų turinio paaiškinimai

Etapas	Investicijų projektas	Partnerystės klausimynas
Analizės objektas	Kokia Viešosios paslaugos teikimo problema sprendžiama? Kokie yra problemos sprendimo būdai ir investavimo alternatyvos? Kiek kainuos investicija ir Viešosios paslaugos teikimas? Kokia alternatyva teikia didžiausią socialinę ekonominę naudą?	Kodėl IP sudėtinga įgyvendinti pačiam Viešajam subjektui? Kokios teisinės galimybės perduoti turtą ir Viešosios paslaugos teikimą Privačiam subjektui? Kokios galimybės dalintis rizika? Kokias papildomas Paslaugas gali teikti Privatus subjektas ?

Etapas	Investicijų projektas	Partnerystės klausimynas
	Kokia yra projekto įgyvendinimo rizika?	Koks VPSP tikslingumas ir nauda, ar VPSP daro IP įmanomu? Kokie VPSP kaštai, ar jie priimtini?
Projekto ribos	Nustatomas siekiamas Paslaugos kokybės/apimtys pokytis, formuluojami siekiami tikslai ir rezultatai. Išvardinamos veiklos.	Privačiam subjektui planuojama perduoti IP veiklų dalis. Papildomos veiklos, kurias Privatus subjektas galėtų vykdyti savo rizika.
Analizės laikotarpis	Turto, į kurį investuojama, ekonominio naudingumo laikotarpis.	VžPP - turto, į kurį investuojama, ekonominio naudingumo laikotarpis arba trumpesnis periodas. Koncesija – Investicijų atsipirkimo laikotarpis.
Pinigų srautas	Investavimo lėšos: pirmieji 2-3 projekto metai. Eksploatavimo lėšos – 3-30 metai. Reinvestavimo lėšos – 1-2 kartai eksploatavimo metu.	Nuolatinis metinis mokestis Privačiam subjektui nuo Viešosios paslaugos teikimo momento pradžios – 3-25 metai.

Partnerystė turi būti pasirenkama įvertinus, kad PP parengimas reikalauja reikšmingų laiko, žmogiškųjų ir finansinių išteklių, siekiant išvengti netikslingų viešojo sektoriaus išlaidų, rengiant VžPP projektus, kurių įgyvendinimas VžPP būdu akivaizdžiai neperspektyvus ir nenaudingas. Planuodamas PP, projekto rengėjas turi suprasti, koks jo pagrindinis IP įgyvendinimo VžPP būdu motyvas? Toliau šis motyvas nulems VPSP santykių formavimą ir Privataus subjekto atrankos kriterijus.

3 dažniausiai praktikoje pasitaikantys motyvai, tačiau jų sąrašas gali būti platesnis ir pritaikytas prie konkretaus projekto.

1) Skuba – nustatyta fiksuota data, iki kurios tam tikra infrastruktūra ar kitas objektyvus rezultatas turi būti sukurtas ir (arba) pradėti funkcionuoti. Skubą gali lemti grėsmė užtikrinant Viešosios paslaugos teikimo saugumą ir iš anksto nustatytų reikalavimų (įvairių reglamentų įsigaliojimas ir pan.) atitikimą, taip pat įvykiai (krepšinio čempionatas ir pan.).

2) Teikiamų Viešųjų paslaugų neefektyvumas – tokia situacija gali būti užfiksuota atliekant palyginamąsias kelių ES valstybių narių mokslines studijas (pavyzdžiui, pirminės sveikatos priežiūros sąnaudų įvertinimo vienam pacientui) ir identifikuojant vartotojų požiūrį į vienokį ar kitokį Viešųjų paslaugų teikimą kelerių metų kontroliuojančių institucijų ataskaitose.

3) Viešojo subjekto lėšų investicijoms trūkumas – kadangi IP įgyvendinant VžPP būdu Investicijoms reikalingų lėšų poreikis išsidėsto tolygiai per analizės laikotarpį, VPSP gali būti pasirinkta dėl lėšų neturėjimo ar negalėjimo jas skirti trumpuoju laikotarpiu (pvz., artimiausius trejus metus), nors per visą ataskaitinį laikotarpį viešasis sektorius disponuos reikalingomis lėšomis (pvz., planuoja gauti pajamų baigęs konkrečių objektų privatizavimą ar pardavimą).

Koncesijos atveju, motyvai yra kitokie. Viešasis subjektas pats niekada neteikia ekonominių paslaugų, todėl po IP parengimo svarsto, kaip būtų efektyviausia organizuoti Paslaugos teikimą – steigiant kitą savo juridinį subjektą, steigiant bendrą juridinį subjektą su Privačiu subjektu, ar suteikiant Koncesiją Privačiam subjektui. Motyvai gali būti:

- 1) Daug metų neefektyviai veikiantis Viešojo subjekto kontroliuojamas juridinis subjektas.
- 2) Galiojantys teisės aktai numato prievolę skelbti konkursą dėl Paslaugos teikimo.
- 3) Didelis investavimo poreikis.
- 4) Technologiniai iššūkiai, su kuriais nesusitvarkys dabartinis Paslaugos teikėjas.

Viso PK rengimo proceso metu bus nagrinėjama, ar VPSP yra teisėta ir tikslinga, o motyvų formulavimas pačioje PK proceso rengimo pradžioje padės pačiam projekto rengėjui teisingai formuluoti nagrinėtinus klausimus ir padalinti rizikas bei suprasti, ko jis tikisi iš Privataus subjekto.

1.3 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės dalyviai

Pagal Investicijų įstatyme pateiktą VPSP apibrėžimą, taikant VPSP, tarpusavyje bendradarbiauja Viešasis subjektas ir Privatus subjektas.

Viešieji subjektai:

Viešąjį subjektą gali atstovauti tiek centrinės, tiek vietos valdžios institucija. Tačiau PP gali inicijuoti ne visi Viešieji subjektai, o tik tie, kurie pagal galiojančių teisės aktų nuostatas gali būti priskirti PP įgyvendinančiai institucijai. Todėl, siekiant išsiaiškinti, ar IP tikslinga įgyvendinti, taikant VPSP, svarbu įvertinti, ar Viešasis subjektas galės būti PP įgyvendinančia institucija.

Pagal Taisyklių 6.3 punktą PP įgyvendinančia institucija laikomas valdžios subjektas, kai dėl PP įgyvendinimo planuojama sudaryti VžPP sutartį ar kai ji yra sudaryta, arba suteikiančioji institucija, kai dėl PP įgyvendinimo planuojama sudaryti Koncesijos sutartį ar kai ji yra sudaryta. Atsižvelgiant į tai, kokių VPSP būdu numatoma įgyvendinti IP, priklausys, kas galės būti PP įgyvendinančia institucija.

Valdžios subjektai:

Jeigu IP numatoma įgyvendinti taikant VžPP, pagal Investicijų įstatymo 2 straipsnį PP įgyvendinančia institucija bus valdžios subjektas – savivaldybės tarybos sprendimu – savivaldybės vykdomoji institucija, kai Privačiam subjektui perduodama savivaldybės funkcijoms priskirta veikla; Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu – įgaliota valstybės institucija ar įstaiga, kai Privačiam subjektui perduodama centrinės valdžios subjektui priskirta veikla.

Suteikiančiosios institucijos:

Jeigu IP numatoma įgyvendinti, taikant Koncesiją, pagal Koncesijų įstatymo 2 straipsnį PP įgyvendinančia institucija galės būti suteikiančioji institucija – institucija, kuri pagal savo kompetenciją ir įgaliojimus, nustatytus Lietuvos Respublikos teisės aktų, yra atsakinga už atitinkamas funkcijas ar veiklos sritis, kurios gali būti įgyvendinamos ir užtikrinamos suteikiant Koncesiją: tai yra Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, – kai Koncesija suteikiama valstybės vardu, arba savivaldybės vykdomoji institucija, kai Koncesija suteikiama atitinkamos savivaldybės vardu. Pažymėtina, kad Direktyvoje 2014/23/ES suteikiančiosios institucijos apibrėžtis detalesnė. Be to, praktikoje gali pasitaikyti atvejų, kai Koncesiją suteikia ne viena, o kelios suteikiančiosios institucijos, pvz., tos pačios Koncesijos suteikiančiosiomis institucijomis gali būti savivaldybės vykdomoji institucija ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.

Privatūs subjektai:

VPSP atveju, Viešasis subjektas VPSP sutartį sudaro su Privačiu subjektu. Privatų subjektą VPSP sutartyje atstovaus investuotojas/koncesininkas priklausomai nuo to, kokių VPSP būdu numatoma įgyvendinti IP.

Investuotojas/koncesininkas

IP numatant įgyvendinti tiek VŽPP, tiek Koncesijų būdu, investuotoju/koncesininku būtų laikomas fizinis asmuo ar juridinis asmuo, dalyvavęs Pirkime ir jį laimėjęs, nes fizinio asmens ar juridinio asmens pasiūlymas Pirkimo metu buvo pripažintas naudingiausiu. Fizinio asmens ir juridinio asmens samprata pateikiama Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse. Juridiniu asmeniu galėtų būti bet kokios rūšies įmonė, konsorciumas, asociacija, įstaiga, organizacija arba kitokios teisinės formos ar rūšies subjektas, įsteigtas ir veikiantis pagal taikytinus Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybės įstatymus.

Privatus subjektas/projekto bendrovė

Prireikus investuotojas ar koncesininkas PP įgyvendinti iki VPSP sutarties sudarymo gali įsteigti juridinį asmenį, kuris būtų atsakingas už VPSP sutartimi numatytų Paslaugų įgyvendinimą VPSP sutarties galiojimo laikotarpiu. Tokiu juridiniu asmeniu būtų privatus subjektas VŽPP atveju ir projekto bendrovė – Koncesijų atveju. Privatus subjektas/projekto bendrovė būtų kontroliuojami atitinkamai investuotojo/koncesininko visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį.

Finansuotojas

Praktikoje gali pasitaikyti atveju, kad Privatus subjektas neturės pakankamai nuosavų ir skolintų lėšų VPSP sutarčiai įgyvendinti. Tokiu atveju VPSP sutartyje Privataus subjekto vardu veiktų finansuotojas. Finansuotoju būtų laikomas subjektas, suteikiantis Privačiam subjektui/projekto bendrovei finansavimą, reikalingą VPSP sutartyje numatytų įsipareigojimų įgyvendinimui.

1.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystės būdai: Koncesija ar VŽPP?

Nors ES teisinis reglamentavimas neapibrėžia VPSP sąvokos, VPSP klausimai reguliuojami vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. vasario 26 d. direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB, Direktyva 2014/23/ES, Investicijų įstatymu bei Koncesijų įstatymu.

Svarstant, kuriuo iš minėtų teisės aktų turėtų būti vadovujamasi norint IP įgyvendinti, taikant VPSP, pagrindiniu tai lemiančiu veiksniu yra paklausos rizikos pasidalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto. Laikoma, kad už paklausos riziką atsakinga ta VPSP sutarties šalis, kuri prisiima didžiąją dalį tokios rizikos.

Praktikoje iš anksto dažnai neįmanoma žinoti, kuri VPSP sutarties šalis valdys paklausos riziką didžiąja dalimi, todėl būtina atlikti rizikos padalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto galimybių analizę ir įvertinti, kokią rizikos dalį tikėtina gali prisiimti Privatus subjektas. Pagal tai būtų vertinama, kuris iš VPSP būdų būtų tinkamiausias įgyvendinti IP, taikant VPSP.

Lietuvos teisės aktai apibrėžia du VPSP būdus:

VŽPP – valdžios ir privataus sektorių bendradarbiavimas efektyvinant ar užtikrinant valstybės/savivaldybės institucijos teisės aktuose nustatytoms funkcijoms priskirtų veiklų, kurios finansuojamos valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšomis, vykdymą. Vartotojai šias Viešąsias paslaugas gauna už jas nemokėdami tiesiogiai – jų prieinamumą užtikrina viešasis sektorius, atitinkamai paskirstydamas į biudžetą surenkamus mokesčių srautus. Todėl Viešasis subjektas yra vienintelis arba pagrindinis Viešųjų paslaugų pirkėjas ir prisiima visą paklausos riziką ir įsipareigojimą finansuoti. VŽPP atveju, Pirkimas turi būti vykdomas pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, o Viešojo subjekto mokėjimų srautas yra pagrindinė PP gyvybingumo prielaida.

VŽPP pavyzdžiai yra bendrojo lavinimo mokyklų veikla, įkalinimo įstaigų infrastruktūros kūrimas ir priežiūros/eksploatavimo paslaugos, gatvių apšvietimo infrastruktūros kūrimas, priežiūra ir eksploatavimas, kelių infrastruktūros kūrimas ir priežiūra/eksploatavimo paslaugos, sveikatos apsaugos, socialinio būsto infrastruktūros kūrimas ir priežiūros/eksploatavimo paslaugos ir t. t. Tam

tikra nežymi pajamų dalis gali būti gaunama iš trečiųjų asmenų (pvz.: įkalinimo įstaigų infrastruktūros kūrimo, priežiūros ir eksploatavimo projektuose gali būti numatyta, kad Privatus subjektas gali vykdyti parduotuvės, kirpyklos ir kt. komercinės veiklas).

Koncesija – viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas efektyvinant ar užtikrinant ūkinės komercinės veiklos vykdymą ir (ar) Viešųjų paslaugų teikimą. Paslaugas teikia Privatus subjektas, o už jas sumoka vartotojai. Kadangi Privatus subjektas yra Paslaugų teikėjas, jis prisiima paklausos riziką. Koncesijų atveju, Pirkimas turi būti vykdomas pagal Koncesijų įstatymą, o vartotojų mokėjimai už šias Paslaugas yra pagrindinis Investicijų ir Paslaugos teikimo sąnaudų finansavimo šaltinis.

Koncesijų atveju, paprastai vartotojų mokesčiai turėtų kompensuoti visas Privataus subjekto sąnaudas bei užtikrinti jam priimtina Investicijų grąžą ir veiklos pelną, tokiu atveju Viešasis subjektas gali visai neturėti jokių turtinių išipareigojimų Privačiam subjektui. Tačiau Viešasis subjektas turi užtikrinti, kad Paslaugos būtų prieinamos kuo didesnei visuomenės daliai, todėl jis gali reguliuoti Paslaugos tarifų ir apimties nustatymą. Jei Viešojo subjekto nustatytiems socialiai priimtiniams tarifams arba kitiems Paslaugos teikimo reikalavimams, pavyzdžiui, Paslaugos teikimas mažai apgyvendintose vietovėse, kur yra tik keli vartotojai, vartotojų mokesčiai nekompensuos visų su Paslaugos teikimu susijusių sąnaudų, Viešajam subjektui gali tekti kompensuoti arba kitais būdais garantuoti pakankamas pajamas Privačiam subjektui (pvz., apriboti konkurenciją, leisti papildomai naudoti turtą ūkiniais komerciniais tikslais ir kt.). Todėl visada yra rizika, kad Viešasis subjektas, reguliuodamas Paslaugos teikimą, prisiims vis didesnę Paslaugos paklausos rizikos dalį. Tais atvejais, kai Viešasis subjektas prisiims didesnę paklausos rizikos dalį ir daugiau kaip 50 proc. Privataus subjekto pajamų sudarys pajamos gaunamos iš Viešojo subjekto, PP turi būti įgyvendinamas VŽPP būdu. Tokiu atveju Pirkimui taikomas Viešųjų pirkimų įstatymas.

1.5 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė: Sutartinė ar Institucinė?

VPSP gali būti:

- *Sutartinė* – bendradarbiaujama VPSP sutarties pagrindu Privačiam subjektui ar jų grupei įsteigiant atskirą juridinį asmenį (uždarąją akcinę bendrovę) įgyvendinti IP.
- *Institucinė* – bendradarbiaujama veikiant kartu mišraus – viešojo ir privataus – kapitalo bendrovėje, kurios akcijų dalis priklauso valstybei arba savivaldybei.

Pažymėtina, kad institucinės partnerystės sąvoka yra apibrėžta Turto įstatyme. Šio įstatymo nuostatos yra taikytinos valstybei arba savivaldybei investuojant į naujai steigiamą juridinį asmenį arba investuojant papildomus įnašus į jau įsteigtą juridinį asmenį.

Praktikoje institucinė partnerystė dažniausiai įgyvendinama dviem būdais, t. y. kai:

- tam tikrai Paslaugai teikti įsteigiama nauja įmonė, kurios akcijos priklauso valstybei ar savivaldybei ir Privačiam subjektui, ir su šia naujai įsteigta įmone sudaroma VPSP sutartis;
- Privatus subjektas įneša savo dalį į jau egzistuojančią viešojo sektoriaus įmonę, vykdančią veiklą pagal sudarytą VPSP sutartį.

Bet kokių atveju, ES viešuosius pirkimus ir Koncesijas reglamentuojantys teisės aktai reikalauja, kad Viešasis subjektas parinktų Privatų subjektą, kuriam suteikiama teisė tapti mišrios kapitalo bendrovės dalyviu, arba tiekėją, su kuriuo pasirašoma VPSP sutartis pagal skaidrią ir sąžiningą procedūrą.

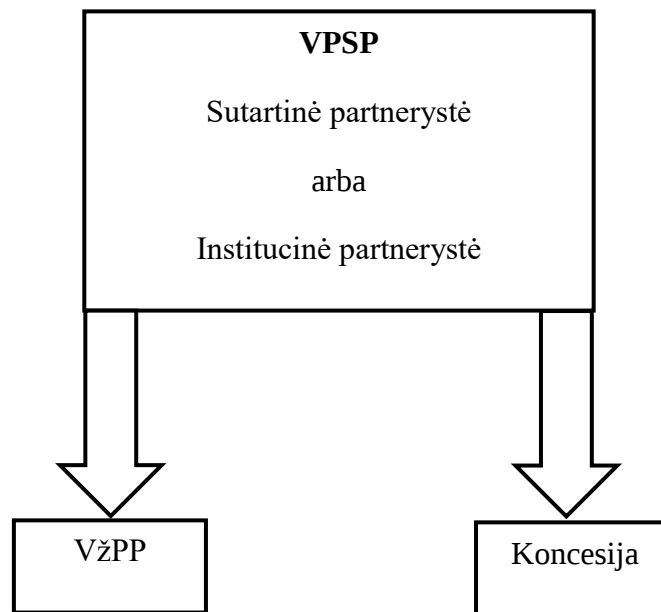
Sutartinės ir institucinės partnerystės pranašumai ir trūkumai pateikiami lentelėje.

Lentelė 2 Sutartinės ir institucinės partnerystės pranašumai ir trūkumai

<i>Sutartinė partnerystė</i>	
Pranašumai	Trūkumai
Privačiam subjektui perdavus IP rizikas (statybos ir tinkamumo ir (arba) paklausos), valstybės/savivaldybės skolos apskaitoje bus apskaitomi tik einamųjų metų Viešojo subjekto mokėjimai, o ne visa sandorio vertė.	Rizikų perdavimas reikalauja puikių derybinių gebėjimų.
Bet kokie VPSP sutarties keitimai galimi tik joje numatytomis sąlygomis ir tvarka.	Nėra taikymo praktikos.
Visi galimi valstybės/savivaldybės turtiniai išsipareigojimai yra apibrėžiami tik VPSP sutartyje.	
<i>Institucinė partnerystė</i>	
Pranašumai	Trūkumai
PP įgyvendinanti institucija arba PP įgyvendinančios institucijos, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, turi realią galimybę aktyviai dalyvauti mišrios įmonės valdyme.	Mišrios įmonės atveju viešajam sektoriui turėtų priklausyti daugiau kaip 50 proc. balsų įmonėje, todėl Privatus subjektas neturės balsų persvaros ir galimybių daryti įtaką valdymo sprendimams. Tai sąlygoja, kad institucinė partnerystė Privačiam subjektui yra mažiau patraukli.
Viešasis subjektas turi didesnę galimybę kontroliuoti Paslaugų teikimą, ypač strateginiu lygmeniu.	Viešasis subjektas dalyvauja įmonės veikloje turėdamas balsų daugumą, todėl prisiima didžiąją riziką dėl įmonės veiklos rezultatų (tiek pelno, tiek ir nuostolių).
Suteikia daugiau galimybių spręsti konfliktus tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto „vidinėje“ aplinkoje.	Būtina detaliai apsirašyti, kokie bus priimti sprendimai dėl mišrios įmonės po VPSP sutarties pasibaigimo arba ją nutraukus.
Dalyvaujant mišrios įmonės valdyme su Privačiu subjektu yra daugiau galimybių perimti specifines jo turimas žinias ir įgūdžius (ang. <i>know-how</i>)	VPSP sutartyje turi būti numatyti tik bendrieji bendradarbiavimo su Privačiu subjektu principai ir tvarka, kadangi institucinės partnerystės atveju mišrios įmonės veiklą reglamentuoja teisės aktai.

Pažymėtina, kad tiek sutartiniai partnerystei, tiek instituciniai partnerystei gali būti priskirti abu VPSP būdai.

Jeigu rengiant IP iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas, taikant VPSP, Rekomendacijose nurodyta informacija dėl PP įgyvendinančios institucijos, VPSP būdų, institucinės ar sutartinės partnerystės turi būti įvertinta IP rengimo etape.

1 pav. Bendroji VPSP informacija

Pastaba.

Viešasis subjektas pateikia informaciją, kodėl IP tikslinga įgyvendinti VPSP būdu, įvertina VPSP požymius ir galimybę būti PP įgyvendinančia institucija. Atitinkamai užpildo PK A „Bendrieji duomenys“ dalies 1-6 punktus.

Jei Viešąjį subjektą atstovauja tiek centrinės, tiek vietos valdžios institucija, kiekviena jų, vadovaudamasi metodiniais dokumentais, atskirai atlieka analizę ir pildo atskirą PK.

2. Valstybės ir savivaldybės turto naudojimas PP

2.1 Perduodamo turto teisinio pagrindo nustatymas

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti taikant VPSP, svarbu aiškiai įvardinti, kokį turtą, reikalingą PP įgyvendinimui, Viešasis subjektas perduotų Privačiam subjektui, kas tą turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja, kokia teise jis būtų perduotas Privačiam subjektui.

Pagal Turto įstatymo 7 straipsnio 1 dalį valstybės turto savininko funkcijas įgyvendina Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, o pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalį savivaldybių turto savininko funkcijas įgyvendina savivaldybių tarybos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nustatyta tvarka. Valstybės ir (ar) savivaldybių turtas Viešajam subjektui valdyti, naudoti ir juo disponuoti perduodamas patikėjimo teise.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.106 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad turto patikėjimo teisė – tai patikėtinio teisė patikėtojo nustatyta tvarka ir sąlygomis valdyti, naudoti perduotą turtą bei juo disponuoti. Valstybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir juo disponuoja centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojas, Lietuvos bankas, valstybės institucijos, įstaigos ir organizacijos, valstybės įmonės, savivaldybės Turto įstatymo 11 straipsnyje nustatytais atvejais. Savivaldybės turtą patikėjimo teise valdo, naudoja ir disponuoja juo savivaldybių institucijos, įmonės, įstaigos ir organizacijos. Tais atvejais, kai valstybės ir (ar) savivaldybės turtas valdomas, naudojamas

ir juo disponuojama patikėjimo teise Viešasis subjektas turi teisę priimti sprendimus, susijusius su valstybės ir (ar) savivaldybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, t. y. Viešasis subjektas patikėjimo teise perduotą turtą turi teisę išnuomoti, perduoti panaudos teise Privačiam subjektui.

Valstybės ir (ar) savivaldybės turtas, reikalingas PP įgyvendinti, Privačiam subjektui galėtų būti išnuomojamas be konkurso, sudarant su Privačiu subjektu nuomos sutartį. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Valstybės ilgalaikio materialiojo turto viešojo nuomos konkurso ir nuomos ne konkurso būdu organizavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimu Nr. 1524 „Dėl valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomos“, valstybės turto subnuoma negalima, išskyrus atvejus, kai juridinių asmenų veiklą reglamentuojantys įstatymai nustato specialią teisių perdavimo ar suteikimo tvarką arba valstybės turtas viešojo konkurso būdu išnuomotas mokslo ir technologijų parkams.

Valstybės ir (ar) savivaldybės turtas Privačiam subjektui taip pat gali būti perduodamas panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudoti. Atkreiptinas dėmesys, kad Privatus subjektas, kuriam turtas perduotas neatlygintinai naudotis, negali tokio turto išnuomoti ar kitaip perduoti naudotis tretiesiems asmenims.

Be to, pagal Turto įstatymą valstybės ir (ar) savivaldybės turtas gali būti perduotas kitiems juridiniams asmenims pagal patikėjimo sutartį. Valstybės turtą pagal patikėjimo sutartį valdo, naudoja ir juo disponuoja juridiniai asmenys Turto įstatymo 10 straipsnyje nustatytais atvejais, o savivaldybės turtą pagal patikėjimo sutartį valdo juridiniai asmenys Turto įstatymo 12 straipsnyje numatytais atvejais. Tais atvejais, kai valstybės ir (ar) savivaldybės turtas valdomas, naudojamas ar juo disponuojama pagal patikėjimo sutartį, juridiniai asmenys negali tokio turto perduoti nuosavybės teise kitiems asmenims, jo įkeisti ar kitaip suvaržyti daiktines teises į jį, juo garantuoti, laiduoti ar kitu būdu juo užtikrinti savo ir kitų asmenų prievolių įvykdymą, jo išnuomoti, suteikti panaudos pagrindais ar perduoti jį kitiems asmenims naudotis kitu būdu.

Kokia teise Viešasis subjektas perduos turtą Privačiam subjektui priklausys nuo to, koks VPSP būdas bus pasirinktas IP įgyvendinti, taikant VPSP. Investicijų įstatymo 15² straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad VžPP sutarties galiojimo laikotarpiu valdžios subjektas gali perduoti Privačiam subjektui patikėjimo teise pagal patikėjimo sutartį arba panaudos teise pagal panaudos sutartį valdyti ir naudoti valstybės ar savivaldybės nekilnojamąjį turtą ir kitą turtą, reikiamą VžPP sutartyje nustatytai veiklai vykdyti, išskyrus žemę. Pagal Investicijų įstatymo 15² straipsnio 5 dalį žemė VžPP sutarties laikotarpiu Privačiam subjektui išnuomojama be aukciono. Koncesijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad jeigu Koncesijos, kuri suteikiama atviro viešo konkurso būdu, projektui įgyvendinti reikalinga valstybinė ar savivaldybės žemė ir (ar) kitas valstybės ar savivaldybės turtas ir tai numato konkurso sąlygos, Koncesijos suteikimo laikotarpiu teisės į šios žemės sklypus ir (ar) kitą valstybės ar savivaldybės turtą koncesininkui gali būti suteikiamos be aukciono (be atskiro konkurso) sudarant su juo nuomos ar kitas įstatymų nustatytas sutartis.

2.2 Perduodamo turto būklės nustatymas

Siekiant išvengti galimų rizikų, susijusių su perduodamu turtu, svarbu aiški perduodamo turto būklė. Todėl Viešasis subjektas turi žinoti ir pildydamas PK nurodyti:

- perduodamo turto pavadinimą;
- perduodamo turto unikalų numerį, adresą pagal VĮ Registrų centro pateiktus duomenis;
- pagrindines perduodamo turto charakteristikas (pavyzdžiui, bendras plotas, užstatymo plotas, aukštingumas ir kt.);
- perduodamo turto naudojimo paskirtį pagal VĮ Registrų centro pateiktus duomenis;

- informaciją, ar perduodamas turtas yra naudojamas, taip pat ar Privatus subjektas įpareigojamas investuoti į perduodamą turtą;
- juridinius ar fizinius asmenis, kurie šiuo metu turtą valdo ir naudoja;
- perduodamo turto sukūrimo datą, pateikiant VI „Registrų centras“ duomenis;
- paskutinių atliktų investicijų į turtą datą ir vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis;
- turto sukūrimo vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis;
- turto likutinę vertę, remiantis Viešojo subjekto apskaitos duomenimis, ir datą;
- paskutinę turto techninės būklės įvertinimo datą, remiantis turto būklės įvertinimo aktu;
- ar Privačiam subjektui bus sudaryta galimybė savarankiškai įvertinti esamo turto būklę, ar bus organizuota turto apžiūra, ar bus pateikiamas turto būklės įvertinimo aktas ir kt.;
- ar dėl planuojamo perduoti turto yra sudarytos kokios nors sutartys (pvz., nuomos, panaudos) ir (ar) jis yra teisinių ginčų objektas.

2.3 Apribojimai ir reikalavimai turtui

Lietuvos Respublikos teisės aktuose ar tarptautiniuose susitarimuose gali būti nustatyti specialūs reikalavimai ir (ar) apribojimai turtui, kurį Viešasis subjektas planuoja perduoti Privačiam subjektui PP įgyvendinimui. Be to, Viešasis subjektas gali nustatyti papildomus apribojimus, susijusius su investicijomis į esamą turtą. Todėl Privatus subjektas, prieš pateikdamas pasiūlymą dalyvauti PP įgyvendinime, turėtų gauti visą su tuo susijusią reikalingą informaciją.

Be to, turtas Privačiam subjektui gali būti perduotas įpareigojant jį investuoti į perduodamą turtą, siekiant pagerinti perduodamo turto savybes, arba vykdyti tam tikrą veiklą (pvz., investuoti į perduodamą turtą ar veiklą, kuri turės būti vykdoma atitinkamame turto vienetė). Taip pat Viešasis subjektas gali reikalauti, kad pagrindinės investicijos į visą turtą ar tam tikrą jo dalį būtų atliktos iki iš anksto nustatytos datos (pvz., tarptautinio renginio, turto atskirų dalių visiško nusidėvėjimo).

Turi būti nustatyti ir reikalavimai turto būklei VPSP sutarties, jeigu tokia būtų sudaryta, pabaigoje. Turto būklę VPSP sutarties pabaigoje lemia PP įgyvendinimo aplinkybės ir turto panaudojimo aktualumas ilgalaikėje perspektyvoje. Reikalavimai turi būti suformuluoti atsižvelgiant į tai, ar į turtą yra suplanuota nuolat investuoti ir palaikyti jo būklės ir itin aukštų kokybinių standartų atitikimą ar priešingai – nudėvėti, kadangi turto naudoti pasibaigus VPSP sutarčiai neplanuojama. Visa informacija, susijusi su Lietuvos Respublikos teisės aktuose, tarptautiniuose susitarimuose ir (ar) Viešojo subjekto nustatytais apribojimais ir reikalavimais, turi būti pateikta iš anksto.

2.4 Naujo turto kūrimas

Sėkmingam IP įgyvendinimui, taikant VPSP, gali būti reikalingas ne tik Viešojo subjekto perduodamas turtas, bet ir naujai sukurtas turtas. Viešasis subjektas gali reikalauti, kad Privatus subjektas, įgyvendindamas PP sukurtą naują turtą.

Tais atvejais, kai Privatus subjektas PP įgyvendinimo metu bus įpareigojamas sukurti naują turtą, Viešasis subjektas turi nurodyti naujai kuriamo turto:

- tipą, pavadinimą, adresą;
- charakteristikas (bendras plotas, užstatymo plotas ir pan.) pagal turimus duomenis;
- kokia teise Privatus subjektas valdys, naudos ir (ar) disponuos nauju turtu VPSP sutarties galiojimo metu.

Privačiam subjektui taip pat gali būti sudaryta galimybė naują turtą sukurti savo rizika. Tokiu atveju, Viešasis subjektas pagal galimybes turi nurodyti naujo turto:

- tipą (pvz., administracinės-komercinės patalpos, gyvenamieji namai ir pan.).
- apribojimus (pvz.: viešbučio kartu su sveikatinimo komplekso statybos atveju gali būti numatyti apribojimai gyvenamųjų patalpų plotui arba kambarių skaičiui; aukštingumui, bendram plotui; užstatymo intensyvumui; veiklų apribojimui, kas gali įtakoti naujai kuriamo turto tipą ir pan.);
- kokia teise Privatus subjektas valdys, naudos ir (ar) disponuos nauju turtu VPSP sutarties galiojimo metu.

VPSP sutarties, jeigu tokia bus sudaryta, galiojimo metu tiek Viešojo subjekto reikalavimu, tiek Privataus subjekto iniciatyva sukurtas naujas turtas Privačiam subjektui gali priklausyti nuosavybės teise arba nuosavybės teisė į tokį turtą iš karto po jo sukūrimo gali būti perduota Viešajam subjektui. Tuo atveju, jeigu naujai sukurtas turtas VPSP sutarties, jeigu tokia bus sudaryta, galiojimo laikotarpiu nuosavybės teise priklausys Viešajam subjektui, būtina nurodyti, ar Privatus subjektas naujai sukurtą turtą valdys ir naudos patikėjimo teise ar pagal panaudą (VŽPP atveju), ar nuomos teise (Koncesijos atveju).

2.5 Naujo turto nuosavybė VPSP sutarties pabaigoje

Pasibaigus VPSP sutarčiai, jeigu tokia bus sudaryta, naujai sukurto turto nuosavybės klausimas sprendžiamas pagal tai, koku VPSP būdu bus įgyvendinamas PP. Pažymėtina, kad VŽPP atveju visas turtas, t. y. tiek Viešojo subjekto perduotas, tiek ir naujai sukurtas turtas po VPSP sutarties pasibaigimo (ar nutraukimo) turi būti grąžintas/perduotas Viešajam subjektui. Koncesijos atveju po VPSP sutarties pasibaigimo viso ar dalies naujai sukurto turto nuosavybės teisė gali likti Privačiam subjektui, tačiau tokia sąlyga turi būti numatyta pirminiuose Pirkimo dokumentuose.

Pastaba.

Įvertinus valstybės ir/ar savivaldybės turto naudojimo reikalavimus, Viešasis subjektas, užpildo PK B „Turtiniai klausimai“ dalies 1-2 punktus.

3. Privačiam subjektui perduodamos Paslaugos

3.1 Viešojo subjekto teisių planuoti, finansuoti ir vykdyti veiklas (Paslaugas) pagrindimas

Investicijų įstatymas, apibrėždamas VPSP sąvoką, ją pirmiausia susieja su valstybės arba savivaldybės institucijos funkcijoms priskirtų veiklų perdavimu Privačiam subjektui. Todėl svarbu iš anksto išsiaiškinti, ar Viešasis subjektas turi teisę planuoti, finansuoti ir vykdyti veiklas (Paslaugas), kurias planuojama perduoti Privačiam subjektui.

Jeigu Viešasis subjektas ketina įgyvendinti IP, taikant VPSP, valstybės lygiu Viešojo subjekto funkcijoms priskirtos veiklos – Viešosios paslaugos turi būti nurodomos įstatymu ar kitais teisės aktais (pvz.: Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 447 „Dėl Lietuvos Respublikos kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo įgyvendinimo“ nustatė, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija, kuri yra Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo ir administravimo vykdytoja, yra Lietuvos automobilių kelių direkcija prie

Susisiekimo ministerijos; vadovaujantis Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 128 str. 4 d., Teisingumo ministerijai priskiriama įgyvendinti teismų IP, išskyrus to paties straipsnio 5 dalyje nurodytus projektus).

Kalbant apie atvejus, kai Viešasis subjektas savivaldybės lygiu ketina įgyvendinti IP, taikant VPSP, Viešojo subjekto funkcijoms priskirtos veiklos – Viešosios paslaugos nurodytos Vietos savivaldos įstatyme. Pavyzdžiui:

1. Centralizuotas šilumos, elektros, vandens, dujų tiekimas, lietaus vandens ir buitinių nuotekų valymas, sąvartynai.
2. Viešojo transporto organizavimas.
3. Nekomercinės kultūros, laisvalaikio (teatrų, kino teatrų, parodų salių) organizavimas.
4. Pagrindinis (privalomas) švietimas.
5. Vaikų ir jaunimo dienos centrų, ikimokyklinio ir popamokinio lavinimo organizavimas.
6. Specialusis lavinimas (meno, sporto, techninės kūrybos būreliai ir mokyklos).
7. Gyventojų užimtumo ir viešųjų darbų organizavimas.
8. Socialinio būsto statyba.
9. Kapinių priežiūra.
10. Komunalinių atliekų surinkimas ir tvarkymas.
11. Keleivių ir krovinių vežimas.
12. Turizmo organizavimas.
13. Infrastruktūros objektų statyba ir eksploatavimas.
14. Socialinė globa ir rūpyba.

Atkreiptinas dėmesys, kad Privačiam subjektui gali būti perduota tik tokia Viešoji paslauga, kuri teisės aktais yra priskirta Viešojo subjekto kompetencijai (pvz.: savivaldybės administracija negali perduoti lankytojų, turistų ir pan. apgyvendinimo veiklą, kadangi tokia veikla pagal Vietos savivaldos įstatymą nėra priskirta savivaldybei).

3.2 Sričių, kuriose bus teikiamos Paslaugos nustatymas

Identifikavus Viešajam subjektui teisės aktuose nustatytoms funkcijoms priskirtą veiklą – Viešąsias paslaugas, ne mažiau svarbu išsiaiškinti, kokioje srityje numatoma įgyvendinti IP, taikant VPSP. Sritis ar sritys, kuriose gali būti įgyvendinamas IP, taikant VPSP, gali būti įvairios. Pavyzdžiui:

1. Atliekų naudojimo, perdirbimo ir tvarkymo sritis.
2. Telekomunikacijų ir informacijos sritis.
3. Energetikos, įskaitant šilumos ir elektros energijos, naftos ir gamtinių dujų išgavimo, perdavimo, skirstymo, tiekimo sritis.
4. Turizmo paslaugų sritis.
5. Kelių, tiltų, tunelių, parkavimo ir žemės transporto sritis.
6. Kultūros, sporto ir laisvalaikio sritis.
7. Vandentvarkos, įskaitant vandens išgavimą, tiekimą, valymą, gerinimą ir paskirstymą, sritis.
8. Sveikatos apsaugos sritis.
9. Viešojo transporto sritis.
10. Geležinkelio linijų ir sistemų sritis.
11. Vandens transporto, įskaitant uostus ir prieplaukas sritis.
12. Oro transporto, įskaitant oro uostus, sritis.
13. Teisėtvarkos ir teisėsaugos sritis.

14. Švietimo paslaugų sritis.
15. Socialinių paslaugų sritis.
16. Miesto infrastruktūros sritis.

Sritis, kurioje bus įgyvendintas IP, taikant VPSP, nustatoma kiekvienu konkrečiu atveju, pvz., kurortinėje teritorijoje planuojant Privačiam subjektui perduoti kempingų statybos darbus bei priežiūros paslaugas, tokios veiklos būtų priskirtos laisvalaikio sričiai.

3.3 IP ir PP apimčių skirtumų nustatymas

Pažymėtina, kad veiklų, reikalingų IP įgyvendinti, sąrašas identifikuojamas IP. Tačiau nebūtinai visos IP numatytos veiklos turi (nes gali būti ekonomiškai nenaudinga) ar gali būti perduotos Privačiam subjektui.

Todėl būtina aiškiai detalizuoti konkrečias veiklas, kurių vykdymą Viešasis subjektas planuoja perduoti Privačiam subjektui, ir kurių vykdymo rizikomis Viešasis subjektas ketina pasidalinti su Privačiu subjektu, arba pilnai jas perduoti. Jei, apsisprendus IP įgyvendinti VPSP būdu, ne visos IP numatytos veiklos bus perduodamos Privačiam subjektui, pildant PK būtina pateikti argumentuotą pagrindimą, kodėl ir kokias konkrečias veiklas vykdys pats Viešasis subjektas bei kokias Privatus subjektas. Perduodamų veiklų visuma sudaro PP apimtį.

Šiame etape Viešasis subjektas turi:

- Pateikti informaciją apie Privačiam subjektui perduodamas ir sau pasiliekomas veiklas, pagrįsti tokį sprendimą ir apibrėžti PP apimtį;
- Nurodyti, kaip Viešasis subjektas ketina dalintis rizika dėl perduodamų Privačiam subjektui veiklų, ir pagrįsti tokį sprendimą;
- Nurodyti, ar Privačiam subjektui bus leidžiama vykdyti papildomas komercines veiklas, naudojant Viešojo subjekto perduodamą arba jo užsakymu kuriamą naują turtą.

Jei PP susijęs su Viešųjų paslaugų (pavyzdžiui, bendrasis ugdymas, sveikatos apsauga, policijos veikla, teismų veikla ir t.t., VžPP atvejis), kurias užsako ir apmoka Viešasis subjektas, teikimu, pagrindines veiklas, tokias kaip mokymas, gydymas, policijos pareigūnų veiksmai, dažniausiai ir toliau vykdys pats Viešasis subjektas, o Privačiam subjektui gali būti perduodama su infrastruktūros kūrimu susijusi veikla tokia, kaip reikalingos infrastruktūros/pastatų projektavimas, statyba, su infrastruktūros priežiūra susijusios veiklos, sukurto turto eksploatavimas, priežiūra ir tvarkymas, užtikrinant jo tinkamumą ir prieinamumą pagrindinės veiklos vykdymui, bei kitos paslaugos teikimui reikalingos veiklos, tokios kaip teritorijos/pastatų apsauga, tvarkymas, patalpų valymas, maitinimo, skalbimo paslaugos. Papildomos veiklos gali būti perduodamos Privačiam subjektui visam VPSP sutarties laikotarpiui tik tuo atveju, jeigu tai ekonomiškai pagrįsta, nes paprastai neįmanoma patikimai įvertinti tokios veiklos kaštus visam laikotarpiui, kas savo ruožtu Privataus subjekto būtų įvertinta kaip atitinkama rizika, teikiant pasiūlymą. Bendroji praktika yra neperduoti papildomų paslaugų visam planuojamam PP laikotarpiui Privačiam subjektui, nes tai ženkliai padidina jo bendrą teikiamų Paslaugų kainą. Todėl paprastai PP apimtis bus mažesnė negu IP apimtis.

Papildoma komercinė veikla galima, bet ribota ir leistina tik tais atvejais, kai didina bendrą Viešosios paslaugos kokybę arba leidžia efektyviau naudoti turtą, tačiau PK pildymo etape su tokia veikla susiję kaštai ir rizika nėra skaičiuojami. Vėliau, Pirkimo metu, Privačiam subjektui gali būti pasiūlyta dalintis papildomos komercinės veiklos nauda su Viešuoju subjektu, jeigu veiklai naudojamas Viešojo subjekto perduodamas arba jo užsakymu kuriamas naujas turtas.

Jei PP susijęs su bendrojo ekonominio intereso paslaugų teikimu, kai Paslaugas finansuoja jų vartotojai (pavyzdžiui, vandens tiekimas, atliekų tvarkymas, šilumos tiekimas, transportas, t. y. Koncesijų atvejis), būtent pagrindinė veikla (paslaugos teikimas vartotojams už mokestį) yra ūkinė komercinė ir ji yra Koncesijos objektas. Kartu su pagrindinės veiklos vykdymu, Privačiam subjektui perduodamos reikalingo turto projektavimo, sukūrimo ir eksploatavimo veiklos. Privačiam subjektui gali būti leidžiama užsiimti kita komercine veikla, naudojant Viešojo subjekto užsakymu sukurtą arba perduotą turtą, jei tai padeda efektyviau naudoti turtą, pagerina Viešosios paslaugos kokybę ir padidina viešojo sektoriaus gaunamą naudą. Kadangi tokioms papildomoms komercinėms veikloms naudojamas Viešojo subjekto perduodamas arba jo užsakymu kuriamas turtas, nauda turi būti dalinamasi su Viešuoju subjektu. Viešasis subjektas turi aiškiai identifikuoti sąlygas ir apribojimus, kurių Privatus subjektas turės laikytis, vykdydamas papildomas komercines veiklas.

Pažymėtina kad, jeigu Viešasis subjektas nori įgyvendinti projektą kartu su Privačiu subjektu didesne apimtimi nei numatyta IP (išskyrus papildomas komercines veiklas, kurios kyla iš Privataus subjekto iniciatyvos), tam kad įsitikintų, kad IP vis dar generuoja socialinę – ekonominę naudą, kartu turi pakoreguoti ir patį IP.

Lentelėje 3 pateikiamas iliustracinis pavyzdys apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo didinimo (vaikų darželio steigimas) IP apimtį ir PP apimčių skirtumą. Šiuo atveju skirtumus sąlygoja tai, jog pagrindines veiklas (pagrindinio ir papildomo ugdymo paslaugas) Viešasis subjektas vykdytų pats ir Privačiam subjektui perduotų tik ugdymo procesą aptarnaujančias veiklas. Papildomų komercinių veiklų, kylančių iš Privataus subjekto iniciatyvos, pavyzdys gali būti aktų salės nuoma suaugusiųjų neformaliojo ugdymo paslaugoms, kurias Privatus subjektas teiks po vaikų darželio darbo valandų.

Lentelė 3 Viešojo subjekto ir Privataus subjekto vykdytinų veiklų pavyzdys

Veikla	IP	PP
Su turto sukūrimu susijusios veiklos		
Projektavimas	+	+
Statyba	+	+
Įrengimas	+	+
Pagrindinės veiklos		
- Pagrindinio ugdymo išlaidos (auklėtojų DU)	+	—
- Papildomos ugdymo išlaidos (būrelių vedėjai)	+	—
- Ugdymo aprūpinimas priemonėmis	+	—
Kitos veiklos		
- Maitinimas	+	—
- Skalbimas	+	—
- Apsauga	+	+
Su infrastruktūros priežiūra susijusios veiklos		
- Einamieji remontai	+	+
- Tvarkymas ir valymas	+	+
- Teritorijos tvarkymas	+	+
Papildomos ūkinės komercinės veiklos		
- Papildomos ūkinės komercinės veiklos*	—	+

3.4 VPSP sutarties trukmės (metais) nustatymas

Bendri VPSP sutarties trukmės apribojimai:

Teisės aktų apribojimai:

Pagal Investicijų įstatymo 15¹ straipsnio 3 dalį VžPP atveju VPSP sutartis turi būti rašytinė, sudaroma ne trumpesniam kaip 3 metų ir ne ilgesniam kaip 25 metų laikotarpiui.

Pagal Koncesijų įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktą Koncesijos sutarties trukmė turi būti ne ilgesnė kaip 25 metai.

PP parengimo laikas ir sąnaudos

VPSP sutartys yra kompleksinės, todėl reikalauja daug finansinių, žmogiškųjų bei laiko išteklių tam, kad šios sutartys būtų parengtos kokybiškai. Dėl šios priežasties trumpos VPSP sutarties trukmės (iki 5 metų) numatymas gali nulemti Privačių subjektų atsakymą dalyvauti Pirkime dėl nepatrauklaus dalyvavimo Pirkime patiriamų sąnaudų ir VPSP sutarties teikiamos naudos santykio. Trumpesnės, nei įprasta, VPSP sutarties trukmės (nuo 5 iki 10 metų) numatymas gali būti pagrįstas tik tais atvejais, kai VPSP sutarties objektas yra pakankamai paprastas, o Pirkimo įvykdymui bei VPSP sutarties parengimui reikalingi ištekliai yra nedideli.

Turto ekonominio naudingumo laikotarpis

Turto ekonominis gyvavimo laikotarpis yra apibrėžiamas IP, tai yra laikotarpis per kurį turtas gali būti naudojamas ir eksploatuojamas be ženklų reinvesticijų ir rekonstrukcijos. Kadangi VPSP projektai paprastai susiję su turto rekonstrukcija arba sukūrimu, sutarties trukmė turi būti orientuojama į laikotarpį kol toks turtas gali tarnauti, nereikalaudant didelių reinvesticijų, o tokiam laikotarpiui pasibaigus turi būti svarstomi klausimai, kaip toliau teikti tokią paslaugą ir ką daryti su turtu.

Ataskaitinis laikotarpis pagal turto ekonominio gyvavimo laikotarpį pirmiausia yra apibrėžiamas IP. PP trukmė neturėtų viršyti IP ataskaitinio laikotarpio.

Investicijų atsipirkimo laikas

Direktyvoje 2014/23/ES nustatyta, kad Koncesija, kurios trukmė ilgesnė nei penkeri metai, turėtų būti ne ilgesnė už laikotarpį, per kurį koncesininkas galėtų pagrįstai tikėtis atgauti, atliekant darbus ir teikiant paslaugas, įdėtas Investicijas (nuosavą kapitalą ir/arba subordinuotą paskolą, kreditą) ir gauti pelną už investuotą kapitalą įprastomis veiklos vykdymo sąlygomis, t. y. koncesijos sutarties trukmė turi atitikti investicijų atsipirkimo laikotarpį. PK rengimo metu preziumuojama, kad maksimalus Investicijų atsipirkimo laikas yra lygus turto ekonominio naudingumo laikotarpiui, nustatytam IP. Tuo atveju, jeigu rengiant IP ir PK yra aišku, kad PP yra komerciškai atsiperkantis ir akivaizdu, kad Investicijų atsipirkimo laikas yra trumpesnis nei turto ekonominio naudingumo laikotarpis, rengiant PK, turi būti perskaiciuotas Investicijų atsipirkimo laikotarpis, taikant Valstybinės kainų ir energijos kontrolės komisijos skelbiamus duomenis investicijų grąžos normai (WACC) skaičiuoti, nepriklausomai kokioje srityje įgyvendinamas PP. Jeigu nėra numatytos Investicijos, šis kriterijus negali būti taikomas. Taip pat rekomenduojama Viešajam subjektui, rengiant Pirkimo dokumentus, numatyti galimybę derėtis su Privačiu subjektu dėl VPSP sutarties termino mažinimo, atsižvelgiant į Privataus subjekto pasiūlyme nurodytą Investicijų atsipirkimo laiką.

3.5 Perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių) aiškumas

Įgyvendinant IP, taikant VPSP, turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos ir ES teisės aktuose nustatytų reikalavimų ir standartų, jeigu konkretūs standartai yra nustatyti. Sprendžiant, ar nustatyti konkretūs standartai, kokiais teisės aktais ir standartais turėtų būti vadovaujamas konkrečiu atveju, atsižvelgiama į sritį, kurioje planuojama įgyvendinti IP, taikant VPSP, ir į tai, kokias Viešąsias paslaugas planuojama perduoti Privačiam subjektui.

Visais atvejais, Viešasis subjektas, apsisprendęs, kokias jo funkcijoms priskirtas veiklas – Viešąsias paslaugas planuoja perduoti Privačiam subjektui, turi, rengdamas IP, aiškiai identifikuoti, kokius standartus, jei konkretūs standartai yra nustatyti, turės atitikti perduodamos Viešosios paslaugos. Pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus ir standartus, jeigu konkretūs standartai yra nustatyti, turėtų būti apskaičiuojami IP finansiniai duomenys. Priešingu atveju gali susidaryti situacija, kad Viešasis subjektas parengia IP ir apskaičiuoja finansinius duomenis ne pagal teisės aktų reikalavimus ir standartus, kurie iš esmės skiriasi nuo Privataus subjekto pagal teisės aktų reikalavimus ir standartus parengtus ir apskaičiuotus finansinius duomenis. Pvz., įgyvendinant gatvių apšvietimo projektą, Viešasis subjektas gali pavesti Privačiam subjektui pakeisti apšvietimo lempas, atramas ir juos prižiūrėti, tačiau neįvertina, kad, laikantis standartų, atramos turi būti įrengtos laikantis nustatytų atstumų, todėl gali padidėti/sumažėti apšvietimo lempų poreikis, kas turės įtakos projekto vertei. Jeigu Privatus subjektas, įgyvendindamas gatvių apšvietimo projektą, finansinius duomenis apskaičiuotų pagal nustatytus standartus, t. y. atramas įrenginėtų pagal nustatytus atstumus ir pagal tai paskaičiuotų projekto vertę, jo ir Viešojo subjekto finansiniai duomenys skirtųsi. Siekiant to išvengti, perduodamos Viešosios paslaugos teikimo standarto (kokybės rodiklių), jei konkretus standartas yra nustatytas, aiškumas turi būti identifikuojamas kaip įmanoma anksčiau.

Pastaba.

Identifikavus Privačiam subjektui perduodamas veiklas ir įvertinus su tuo susijusius aspektus (Privačiam subjektui perduodamos veiklos apimtį, VPSP sutarties trukmę ir kita) Viešasis subjektas, užpildo PK C „Projekto įgyvendinimo sritys ir apimtys“ dalies 1-3 punktus, taip pat PK A „Bendrieji duomenys“ dalies 7 punktą.

4. Rizikos pasidalinimo galimybių vertinimas

Rizikos, būdingos konkrečiam PP, identifikuojamos rengiant IP. IP metodikoje išskiriamos rizikų grupės ir aprašomi rizikų veiksniai, sudarantys rizikų grupes.

PP rengimo etape rizikos padalinamos tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto, t. y. rizikos veiksnys priskiriamas Viešajam subjektui, Privačiam subjektui arba juo Viešasis ir Privatus subjektai dalinasi. Praktikoje, įvertinus įvairias aplinkybes, gali pasitaikyti, kad rizikos veiksnį sudaro skirtingi atvejai, pvz., rizikos veiksnį – Parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslios – sudaro šie atvejai: 1) Viešasis subjektas rengė techninį projektą; 2) Privatus subjektas rengė arba patikslino Viešojo subjekto parengtą techninį projektą. Atsižvelgiant į tai, PP rengimo etape tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto padalinami rizikų veiksniai, o jei rizikos veiksnys susideda iš skirtingų atvejų, tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto padalinami rizikos veiksnio atvejai.

Visi rizikų veiksniai, rizikų veiksnio atvejai, jeigu rizikų veiksnius sudaro skirtingi atvejai priskiriami statybos, tinkamumo, paklausos ar kitoms rizikoms, pvz., Rekomendacijų priede Nr. 4

įvardintas rizikos veiksnys – Projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos – priskirtas statybos rizikai. Rizikų veiksmų, rizikų veiksmų atvejų priskyrimas statybos, tinkamumo, paklausos rizikoms svarbūs, siekiant nustatyti, kokių VPSP būdu galėtų būti įgyvendintas IP, taip pat, ar VPSP sutartyje numatyti įsipareigojimai būtų apskaitomi Viešojo subjekto balanse. Rekomenduojamas rizikų veiksmų, rizikų veiksmų atvejų, jeigu rizikų veiksmus sudaro skirtingi atvejai, priskyrimas, statybos, tinkamumo, paklausos rizikoms, nurodytas Rekomendacijų priede Nr. 4.

Rizika paprastai priskiriama tam subjektui, kuris sugeba ją valdyti mažiausiomis sąnaudomis. Vertinant, kuris subjektas galėtų geriausiai valdyti riziką svarbu atsižvelgti ne tik į IP įgyvendinimo aplinkybes, Viešojo subjekto ir Privataus subjekto gebėjimus, bet ir į tai, kad kai kurios rizikos būdingos konkrečiam subjektui, pvz., statybos, tinkamumo rizikos paprastai priskiriamos Privačiam subjektui, o politinė, teisinio reguliavimo rizikos – Viešajam subjektui. Tačiau praktikoje gali pasireikšti rizikos, kurių nevaldo nei Viešasis subjektas, nei Privatus subjektas, pvz., nenugalimos jėgos aplinkybės. Tokių rizikų valdymu parastai Viešasis subjektas ir Privatus subjektas dalinasi. Rekomenduojamas rizikų padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto pateikiamas Rekomendacijų priede Nr. 4.

Rizikų padalinimas įtakoja:

- VPSP būdo (Koncesija arba VŽPP) parinkimą.
- Būsimoje VPSP sutartyje prisiimamų Viešojo subjekto įsipareigojimų dydį.
- Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui dydį.

VPSP būdo parinkimą įtakoja statybos, tinkamumo ir paklausos rizikų padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto. Jeigu Viešasis subjektas pasilieka visą arba didesnę dalį (daugiau kaip 50 proc.) paklausos rizikos, tačiau Privačiam subjektui perduodama statybos ir tinkamumo rizikos, IP įgyvendinamas VŽPP būdu. Tuo atveju, jeigu visą arba didesnę dalis paklausos rizikos (daugiau kaip 50 proc.), statybos ir tinkamumo rizikos perduodamos Privačiam subjektui, IP įgyvendinamas Koncesijos būdu.

Vadovaujantis Eurostat reikalavimais, vienos ar kitos rizikos priskyrimas Viešajam subjektui gali sąlygoti, kad būsima VPSP sutartis bus laikoma balansine (angl. „on the balance sheet“), t. y. fiskalinio planavimo tikslais apskaitoma Viešojo subjekto balanse kaip valstybės skola. Todėl, rizikas priskiriant Viešajam subjektui ar Privačiam subjektui, turi būti iš anksto preliminariai įvertintos Eurostat 2016 m. Valdžios sektoriaus deficito ir skolos vadovo nuostatos. Pagal Eurostat rekomendacijas VŽPP atveju Privačiam subjektui pilna apimtimi perduodama statybos rizika, taip pat infrastruktūros ir paslaugų tinkamumo rizika, tačiau paklausos rizika lieka Viešajam subjektui. Statybos, tinkamumo ir paklausos rizikas padalinus kitaip, pvz., Viešajam subjektui perdavus ne tik paklausos, bet ir statybos riziką ar tinkamumo riziką, tokia VPSP sutartis būtų laikoma balansine, t. y. fiskalinio planavimo tikslais apskaitoma Viešojo subjekto balanse kaip valstybės skola.

Rizikų padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto taip pat gali įtakoti Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui dydį. Todėl, priskiriant rizikas Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui, turi būti įvertinta, kuri VPSP sutarties šalis visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį sugebės valdyti riziką mažiausiomis sąnaudomis. Siekiant kuo daugiau rizikų perduoti Privačiam subjektui, svarbu įvertinti, kad dėl to didės PP (Koncesijos ar VŽPP) vertė, o kartu ir Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui (rodikliai, kurių apskaičiavimo metodika pateikta kitoje Rekomendacijų dalyje).

Pastaba.

Vertindamas rizikas, Viešasis subjektas užpildo Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklės 6.3 darbalaukį.

Pildant PK, kiekvienas rizikos veiksnys, rizikos veiksnio atvejis, jeigu rizikos veiksnį sudaro skirtingi atvejai, turi būti įvertintas, priskirtas Viešajam subjektui ar Privačiam subjektui.

5. PP finansinių rodiklių apskaičiavimas

Planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, būtina įvertinti, kiek maksimaliai galėtų kainuoti toks projekto įgyvendinimas Viešajam subjektui (jei jis perduodamas Paslaugas įgyvendintų pats), kokie galėtų būti maksimalūs mokėjimai Privačiam subjektui (jei tokie numatyti), ir kokios galėtų būti Privataus subjekto tikėtinos gauti pajamos.

Šiuo tikslu yra aktualu apskaičiuoti toliau išvardytus PP rodiklius:

- Maksimalius viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimus PP.
- Maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui.
- Prisiimamus viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimus PP.
- VŽPP vertę.
- Koncesijų vertę.
- Tikėtiną skolos dydį viešojo sektoriaus balanse.

PP finansinių rodiklių apskaičiavimas yra svarbus, norint suprasti, žinoti ir valdyti visas su PP įgyvendinimu susijusias sąnaudas, bei dėl turtinių įsipareigojimų apribojimų, nurodytų LR teisės aktuose, atsirandančias vykdyti prievolės. Viešasis subjektas, apsisprendęs dėl PP įgyvendinimo ir apskaičiavęs VPSP finansinius rodiklius, turi įvertinti, kad:

- pagal Investicijų įstatymo 15² straipsnio 9 dalį sprendimą dėl VŽPP, pagal kurią valstybė prisiima didesnius kaip 58 mln. eurų turtinius įsipareigojimus (įskaitant galimą civilinę atsakomybę, atsirandančią pagal VPSP sutartį), priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu;
- pagal Koncesijų įstatymo 5 straipsnio 2 dalį sprendimus dėl Koncesijų, pagal kurias Lietuvos Respublika prisiima esminius turtinius įsipareigojimus, priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu. Pagal šį įstatymą esminiu laikomas turtinis įsipareigojimas (įskaitant galimą civilinę atsakomybę, atsirandančią pagal Koncesijos sutartį), viršijantis 58 mln. eurų. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu Koncesijų įstatymas yra keičiamas pagal Direktyvos 2014/23/ES nuostatas ir reikalavimo dėl 58 mln. eurų Koncesijų tvirtinimo Lietuvos Respublikos Seime nelieta;
- pagal Taisyklių 19 punktą sprendimą dėl PP, pagal kurį valstybės turtiniai įsipareigojimai yra didesni negu Investicijų įstatyme arba Koncesijų įstatyme nustatyta suma, įgyvendinimo priima Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės siūlymu.

PP finansinių rodiklių skaičiavimo pagrindas

Tikrąją Viešojo subjekto pagal VPSP sutartį įsipareigojimų vertę parodys tik Privačių subjektų pateikti pasiūlymai. Visi viešojo sektoriaus skaičiavimai, atliekami iki Pirkimo proceso, yra preliminarūs ir remiasi IP nustatytomis Viešajam subjektui žinomomis prielaidomis.

IP apskaičiuotos Investicijos bei Paslaugos teikimo veiklos ir finansinės išlaidos parodo, kiek PP įgyvendinimas ir Paslaugos teikimas kainuotų pačiam Viešajam subjektui, jei jis IP (perduodamų veiklų apimtyje) įgyvendintų ir Paslaugą teiktų įprastu būdu, t. y. atskirai pirktų projektavimo paslaugas, statybos darbus, pats vykdytų visas veiklas bei pagal poreikius su pagrindine veikla susijusių kitų Paslaugų pirkimą.

Skaiciuojant PP rodiklius yra naudojami tokie IP pinigų srautai (toliau – IP srautai):

- Investicijos ir Reinvesticijos (įsipareigojimus didinantis srautas);
- Likutinė vertė (įsipareigojimus mažinantis srautas);
- Paslaugos pajamos (įsipareigojimus mažinantis srautas);
- Paslaugos ir finansinės išlaidos (įsipareigojimus didinantis srautas);
- Rizika (įsipareigojimus didinantis srautas, skaičiuojamas nuo visų prieš tai išvardytų finansinių IP srautų);
- PVM (įsipareigojimus didinantis srautas, skaičiuojamas nuo visų prieš tai išvardytų finansinių IP srautų ir rizikų).

Siekiant apskaičiuoti toliau aprašomus PP rodiklius, jeigu skiriasi IP ir PP apimtis, aukščiau išvardyti srautai yra patikslinami.

5.1 Maksimalūs viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP

Maksimalūs viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP – maksimali perduodamų veiklų PP įgyvendinimo kaina (įskaitant rizikas ir PVM), kuri atitinka planuojamus didžiausius valstybės turtinius įsipareigojimus, kurie apskaičiuojami nominaliąja verte įvertinant IP rizikos vertę, išreikšti diskontuotąja verte ir apibrėžti Taisyklėse. Laikomasi prielaidos, kad tai yra didžiausias įsipareigojimas, kurį Viešasis subjektas sutiktų prisiimti PP, todėl jei ateityje Privačių subjektų galutinių pasiūlymų vertės sąlygos didesnę Viešojo subjekto turtinių įsipareigojimų vertę, Pirkimas turės būti nutrauktas, kadangi VPSP neteiktų jokios papildomos finansinės vertės.

Maksimaliuose viešojo sektoriaus turtiniuose įsipareigojimuose PP įtraukta rizikos vertė parodo paties blogiausio scenarijaus, kuris galėtų įvykti prie 70 proc. pasitikėjimo lygio, poveikį finansiniams srautams, jei pasireikštų ir nebūtų suvaldytos visos projekto rizikos. Skaiciuojant rodiklį laikomasi prielaidos, kad visą riziką, kuri susijusi su perduodomomis Privačiam subjektui veiklomis, prisiima Viešasis subjektas. Naudojami tik tie IP srautai, kurie siejasi su veiklų, kurios bus perduotos Privačiam subjektui, vykdymu ir tam reikalingos infrastruktūros užtikrinimu. Rekomendacijų 3.3 skyriuje aprašoma, kuo IP skiriasi nuo PP ir kokias Paslaugas Viešasis subjektas gali pasilikti sau, o kokias gali perduoti Privačiam subjektui.

Jeigu IP ir PP apimtys nesiskiria, IP srautai gali būti naudojami be korekcijų, t. y. tie patys kaip ir pateikti IP (pavyzdžiui, gatvių apšvietimo atveju – projektavimas, statyba, eksploatavimas ir priežiūra). Išimtinai su Privataus subjekto interesu vykdoma ūkinė komercinė veikla (naudojama tik Koncesijų vertei nustatyti) yra netraukiama į rodiklio apskaičiavimą, o su Viešojo subjekto planuojamomis pasilikti veiklomis susiję finansiniai srautai iš rodiklio skaičiavimų turi būti eliminuoti. Pažymėtina, kad, atskiriant IP srautus, susijusius su šios veiklos vykdymu (pavyzdžiui, mokyklos arba vaikų darželio projekto atveju – pagrindinė ugdymo veikla), turi būti eliminuojama ir su tuo susijusi rizika.

Maksimalūs viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP apskaičiuojami iš IP srautų eliminuojant:

- Investicijas ir Reinvesticijas, kurias Viešasis subjektas atliks pats;

- Likutinę vertę, susijusią su Viešojo subjekto atliekamos Investicijomis ir Reinvesticijomis;
- Likutinę vertę, kuri lieka Privačiam subjektui po VPSP sutarties pabaigos;
- Pajamas, gaunamas iš veiklų kurias Viešasis subjektas vykdys pats;
- Veiklos ir finansines išlaidas, patiriamas tik dėl Viešojo subjekto teikiamų veiklų;
- Rizikas, susijusias tik su Viešojo subjekto vykdomomis veiklomis;
- PVM, susijusį tik su Viešojo subjekto vykdomomis veiklomis;

Skirtingai nei IP, kuris yra sudaromas, planuojant netolygius lėšų srautus: Investicijoms suplanuotas reikšmingas lėšų poreikis projekto pradžioje, taip pat – Reinvesticijų laikotarpiu, o likusiu ataskaitiniu laikotarpiu – infrastruktūros palaikymo sąnaudos bei (jei taikoma) pajamos iš Viešųjų paslaugų teikimo, PP suteikia galimybę Investicijoms reikalingą lėšų srautą pakeisti į tolydžius mokėjimus per visą PP ataskaitinį laikotarpį, taip išvengiant žymaus lėšų poreikio PP įgyvendinimo pradžioje.

Vis dėlto, gali būti numatyta, kad atsiskaitymas už Investicijas bus planuojamas netolydžiais mokėjimais, (pvz., už Investicijas, kurios bus finansuojamos ES fondų lėšomis, atsiskaitoma per 2-3 metus nuo Investicijų įgyvendinimo etapo pabaigos. Tokiu atveju Maksimalūs viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP apskaičiuojami, koreguojant atsiskaitymus už Investicijas.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Maksimalius viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimus PP, siūlome naudoti Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.2 Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui

Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui – Maksimaliai tikėtina mokėjimų (įskaitant PVM ir rizikas) vertė, kurią Viešasis subjektas sutiktų mokėti Privačiam subjektui už perduodamų veiklų vykdymą. Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui yra svarbūs tuo, kad Viešasis subjektas turi nuspėti galimą mokėjimą Privačiam subjektui, todėl, skaičiuojant rodiklį, įtraukiami tik tų veiklų pinigų srautai, už kurių vykdymą atsakingas Privatus subjektas. Atitinkamai vertinamos tik tos rizikos, už kurių suvaldymą taip pat yra atsakingas Privatus subjektas.

Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui yra apskaičiuojami iš Maksimalių viešojo sektoriaus turtinių įsipareigojimų PP eliminuojant:

- Rizikas, už kurių suvaldymą yra atsakingas Viešasis subjektas;
- PVM, susijusį su Viešojo subjekto valdomomis rizikomis.

Kaip ir kitų PP finansinių rodiklių atveju, jeigu atsiskaitymas už Investicijas bus planuojamas netolydžiais mokėjimais, Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui turi būti apskaičiuojami, koreguojant atsiskaitymus už Investicijas.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui, siūlome naudoti Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.3 Prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP

Siekiant apskaičiuoti prisiimamus viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimus PP (rizikų vertę) yra atliekamas rizikos padalinimas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto. Rizikos padalinimas vyksta tik tarp tokių rizikų, kurios susijusios su Privataus subjekto planuojamomis vykdyti veiklomis. Prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP suprantami kaip rizika, už kurios suvaldymą atsakingas Viešasis subjektas.

Nors prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP nedalyvauja prognozuojant mokėjimą Privačiam subjektui, tačiau jie yra būtini neapibrėžtų įsipareigojimų apskaitai, valdymui ir kontrolei (detalesnė informacija Viešojo sektoriaus subjekto ir privataus sektorių partnerystės projekto neapibrėžtųjų įsipareigojimų vertinimo metodinėse rekomendacijose).

Prisiimami viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimai PP yra apskaičiuojami iš Maksimalių viešojo sektoriaus turtinių įsipareigojimų PP eliminuojant Maksimalius Viešojo subjekto mokėjimus Privačiam subjektui, t. y. Prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai įsipareigojimai PP lygūs Viešojo subjekto prisiimamoms rizikoms, susijusioms su Privačiam subjektui perduodamomis veiklomis.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti Prisiimamus viešojo sektoriaus turtinius įsipareigojimus PP siūlome naudoti Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

5.4 PP vertė

PP vertė – tai visos Privataus subjekto veikiančio partnerystėje gaunamos pajamos be PVM. Ji apskaičiuojama pagal skirtingas taisykles, priklausomai nuo to, koks pasirinktas VPSP būdas:

- pasirinkus VžPP, numatoma PP vertė (VžPP vertė) – yra lygi Maksimalių Viešojo subjekto mokėjimų vertės Privačiam subjektui diskontuotai sumai be PVM.

- pasirinkus Koncesiją, numatoma PP vertė (Koncesijų vertė) yra lygi visų Privataus subjekto planuojamų gauti pajamų (be PVM) diskontuotai sumai per planuojamą PP trukmę. Į tai atsižvelgus, skaičiuojant šį rodiklį, be pajamų, kurios gaunamos Privataus subjekto iš jam perduotų vykdyti veikų, papildomai turi būti nurodomos planuojamos gauti ūkinės komercinės pajamos iš veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai Privataus subjekto iniciatyva, t. y.

Koncesijų vertė = Maksimalūs Viešojo subjekto mokėjimai Privačiam subjektui + pajamos iš tiesioginių vartotojų už perduotas veiklas + ūkinės komercinės veiklos pajamos, gaunamos iš veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai Privataus subjekto iniciatyva.

Kaip ir kitų PP finansinių rodiklių atveju, jeigu atsiskaitymas už Investicijas bus planuojamas netolydžiais mokėjimais, PP vertė turi būti apskaičiuojama, koreguojant atsiskaitymus už Investicijas.

Pastaba.

Siekiant apskaičiuoti PP vertę, siūlome naudoti Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (6.4 darbalapis), kurios taikymo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 5.

Pažymėtina, kad ūkinės komercinės veiklos pajamos paprastai nėra IP sudedamoji dalis, todėl visa informacija apie šių pajamų prielaidas turi būti nurodoma PK C „Projekto įgyvendinimo sritys ir apimtis“ dalyje.

Žemiau, Lentelėje 4 yra pateikiama apibendrinta informacija apie tai, kokie pinigų srautai naudojami apskaičiuojant PP rodiklius. Atsižvelgiant į tai, kad rodikliai yra naudojami skirtingais tikslais (lyginant Privataus subjekto pasiūlymus, planuojant lėšas Viešojo subjekto biudžete) rekomenduojama juos apskaičiuoti tiek grynąja dabartine verte, tiek realia ir nominalia išraiškomis.

Lentelė 4 Pinigų srautai, naudojami apskaičiuoti PK rodiklius

Srautai	IP srautai	PP finansiniai rodikliai				
		Maksimalių Viešojo sektoriaus turtinių išsipareigojimų VPSP projekte	Maksimali viešojo subjekto mokėjimų vertė Privačiam subjektui	Prisiimami viešojo sektoriaus turtiniai išsipareigojimai	Koncesijos vertė	VŽPP vertė
Finansiniai srautai: investicijos, reinvesticijos, veiklos pajamos ir išlaidos	Visi IP srautai taip kaip skaičiuojama IP	Srautai, susiję su veiklomis, kurios yra perduodamos teikti privačiam subjektui	Srautai, susiję su veiklomis, kurios yra perduodamos teikti privačiam subjektui	-	Srautai, susiję su veiklomis, kurios yra perduodamos teikti privačiam subjektui <i>plius papildomos ūkinės komercinės veiklos pajamos, gaunamos iš veiklų, planuojamų vykdyti išimtinai privataus subjekto iniciatyva.</i>	Srautai, susiję su veiklomis, kurios yra perduodamos teikti privačiam subjektui
Likutinė vertė	Visa likutinė vertė	Likutinė vertė, kuri lieka privačiam subjektui	Likutinė vertė, kuri lieka privačiam subjektui	-	Likutinė vertė, kuri lieka privačiam subjektui	Likutinė vertė, kuri lieka privačiam subjektui
Rizikų vertė	Visa IP rizika	Rizika, susijusi su veiklomis, kurias vykdys Privatus subjektas				
		Visa rizika	Tik perduodama rizika	Tik prisiimama rizika	Tik perduodama rizika <i>(papildomos ūkinės komercinės veiklos pajamų rizika nėra vertinama)</i>	Tik perduodama rizika
PVM	Itraukiamas	Itraukiamas	Itraukiamas	Itraukiamas	Neįtraukiamas	Neįtraukiamas

5.5 Tikėtinas skolos dydis viešojo sektoriaus balanse

Kaip buvo nurodyta Rekomendacijų 4 skyriuje, remiantis Eurostat reikalavimais, vienos ar kitos rizikos priskyrimas Viešajam subjektui gali sąlygoti, kad būsima VPSP sutartis bus laikoma balansine, t. y. fiskalinio planavimo tikslais apskaitoma Viešojo subjekto balanse kaip valstybės skola.

Poveikis biudžeto skolos dydžio padidėjimui yra vertinamas tik pasirašius VPSP sutartį, tačiau, siekiant priimti sprendimus dėl VPSP tikslingumo, Viešajam subjektui jau PP rengimo etape svarbu žinoti, šios skolos dydį. Valstybės balanse skolos dydis būtų apskaitomas tokia verte, kurią sudaro visos PP nurodytos Investicijos ir Reinvesticijos. Kadangi Viešasis subjektas iki viešųjų pirkimų rezultatų gali nuspėti (vadovaudamasis finansiniais skaičiavimais) tik preliminarą Privačių subjektų pasiūlymuose pateiktą Investicijų ir Reinvesticijų vertę, yra pagrindo teigti, jog ji galėtų būti lygi Investicijų ir Reinvesticijų verčių ir rizikų, susijusių su šių Investicijų ir Reinvesticijų įgyvendinimu ir kurios yra perduodamos valdyti Privačiam subjektui, verčių sumai. Atitinkamai ši suma laikoma tikėtina valstybės skolos dydžiu viešojo sektoriaus balanse, jei, atsižvelgus į Eurostat reikalavimus, VPSP sutartis būtų įvertinta kaip balansinė.

6. PP finansinio gyvybingumo vertinimas

Tam, kad VPSP galėtų būti įgyvendinta, ji turi būti finansiškai gyvybinga. PP finansinis gyvybingumas suprantamas kaip PP gebėjimas užtikrinti privačiam subjektui rinkoje iš tokių projektų pageidaujamą gauti grąžą ir viešojo subjekto pakankamas pajėgumas padengti su PP įgyvendinimu susijusius išpareigojimus. Atitinkamai pakankamos grąžos generavimo (atsiperkamumo) privačiam subjektui ir viešojo subjekto pakankami biudžeto pajėgumas vykdyti išpareigojimus (finansinis prieinamumas) – tai kriterijai, kurie privalo būti tenkinami bet koku atveju, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, ir į kuriuos atsižvelgus yra vertinamas PP finansinis gyvybingumas.

Atsižvelgus į šiuos kriterijus taip pat nustatoma PP apimtis ir finansinė struktūra bei privataus subjekto dalyvavimo VPSP finansinės sąlygos. Pastarosios turi būti optimizuotos, t. y. skatintų teigiamas privataus subjekto iniciatyvas siekti PP efektyvumo ir didesnės juo teikiamų paslaugų kokybės, leistų efektyviai naudoti viešojo sektoriaus išteklius, įskaitant tai, kad viešojo subjekto finansiniai išpareigojimai PP neturi viršyti PP rodiklių reikšmių, bei neleistų gauti viešojo intereso atžvilgiu nepagrįstos grąžos (viršpelnio).

Todėl PP finansinio gyvybingumo vertinimas - tai kompleksinis procesas, apimantis tokius elementus kaip: 1) privataus subjekto iš PP tikėtinos gauti grąžos vertinimas; 2) privataus subjekto mokamų mokesčių viešajam subjektui nustatymas; 3) tikėtino viešojo subjekto mokamo atlygio/atlyginimo dydžio privačiajam subjektui apskaičiavimas, įskaitant viešojo subjekto galimybių juos mokėti įvertinimą; 4) VPSP trukmės nustatymas; 5) viešojo subjekto galimybių padengti savo finansinius išpareigojimus PP ir viso IP apimtyje vertinimas. Šio vertinimo rezultatai taip pat yra neatsiejami nuo PP apimties veiklų atžvilgiu nustatymo; paslaugų, planuojamų teikti PP, kainos nustatymo pagrindimo; planuojamų finansinių viešojo subjekto išpareigojimų PP su maksimaliais, apibrėžtais PP rodikliais, palyginimo.

PP finansinio gyvybingumo vertinimas, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, yra privalomas. PP finansinio gyvybingumo vertinimo ir optimizavimo veiksmai aprašyti 6 priede „PP finansavimo gyvybingumo vertinimas“.

Pastaba.

Atliekant PP finansinio gyvybingumo vertinimą, siūlome naudoti Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklę (7.1-7.2 darbalapius), kurių naudojimo instrukcijos pateikiamos šių Rekomendacijų priede Nr. 6.

7. VPSP tikslingumo vertinimas

7.1 VPSP tikslingumo kriterijai

VPSP turi būti ne tik teisiškai galima, bet ir finansiškai bei ekonomiškai pagrįsta. Todėl įsitikinus, kad konkretus IP teoriškai galėtų būti įgyvendinamas VPSP būdu, apsibrėžus norimą PP apimtį bei rizikų padalinimą, būtina įvertinti, ar tikslinga ir naudinga būtų IP įgyvendinti, taikant VPSP. Siekiant išsiaiškinti IP įgyvendinimo, taikant VPSP, galimybes, atliekamas VPSP tikslingumo kriterijų vertinimas.

VPSP tikslingumo kriterijai atskleidžia VPSP kaip paslaugų teikimo būdo taikymo tikslingumą per šiuos aspektus: geriau suvaldomą riziką, efektyviau teikiamas Paslaugas, mažesnę finansinę naštą Viešajam subjektui. Atkreiptinas dėmesys, kad priklausomai nuo to, ar IP numatoma įgyvendinti, taikant VžPP, ar Koncesijas, VPSP tikslingumo kriterijai skiriasi. Bet kuriuo atveju, VPSP būdo taikymo tikslingumo įvertinimo rezultatai turi suteikti rimtą pagrindą tikėtis, kad ištekliai ir laikas, investuojami į VPSP sandorio planavimą ir sudarymą, yra pateisinami ir proporcingi VPSP laukiamai naudai.

7.2 VPSP tikslingumo kriterijai VžPP atveju

Kadangi VžPP atveju Viešasis subjektas apmoka visas Viešosios paslaugos teikimo sąnaudas, VPSP tikslingumo vertinimo esmę VžPP projektuose sudaro paaiškinimas, kodėl Viešasis subjektas mano, kad perdavus Viešosios paslaugos (arba jos dalies) teikimą ir reikalingos infrastruktūros sukūrimą Privačiam subjektui, Viešoji paslauga bus teikiama geriau ir efektyviau, negu Viešąją paslaugą teikiant pačiam Viešajam subjektui.

Lentelė 5 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VžPP atveju

Eil. Nr.	Kriterijus	Kriterijaus reikšmė	Taip/Ne	Paaiškinimas
1.	Mažinama techninė projekto rizika	1.1. Suplanuotas projektas reikalauja naujų infrastruktūros sukūrimo ir Viešosios paslaugos teikimo įgūdžių, kurių neturi Viešasis subjektas		Viešasis subjektas pats neturi įgūdžių ir patirties, reikalingų projektui įgyvendinti (pvz.: negali parengti tikslią techninę specifikaciją, ir tik derybų/konkurencinio dialogo metu gali išsiaiškinti ir galutinai apibrėžti savo poreikius)
		1.2. Suplanuotas projektas yra kompleksinis		Projekto įgyvendinimo metu bus atliekamos įvairios veiklos (planavimo ir projektavimo, statybos, įrengimo, eksploatavimo, paslaugų teikimo) ir skirtingi pirkimai (projektavimo paslaugų, darbų atlikimo, įrangos įsigijimas, prekių įsigijimas, papildomų paslaugų pirkimai), taip pat yra galimybė daugumą šių veiksmų perduoti Privačiam subjektui
		1.3. Galimybė perduoti statybos riziką Privačiam subjektui		Rizikų veiksnius, susijusius su statybos rizikos pasireiškimu galimybė, galima perduoti Privačiam subjektui, Viešajam subjektui neįtakojant sprendimų priėmimo
		1.4. Perduodama Viešoji paslauga yra ilgalaikė		Privačiam subjektui perduodama Viešoji paslauga, priskirta Viešojo subjekto funkcijoms, turi būti teikiama nuolat arba sąlyginai ilgą laikotarpį, t. y. galima Viešosios paslaugos poreikio ilgalaikė prognozė
2.	Didinamas paslaugų	2.1. Viešasis subjektas, atsakingas už Viešosios		Viešojo subjekto poreikiams realizuoti nereikia viso turto arba viso

	teikimo efektyvumas	paslaugos teikimą, neefektyviai naudoja turimą turta		laiko, todėl turto išnaudojimas bus nepakankamas (pvz., paslaugos teikimui reikalinga tik pusė užimamo pastato), viename pastate galima teikti daugiau negu vieną paslaugą (pvz., sveikatos priežiūra ir socialinė rūpyba), arba turimų ir planuojamų perduoti pastatų eksploatavimas ir priežiūra organizuojami neefektyviai, dideli eksploatavimo kaštai
		2.2.Viešasis subjektas, atsakingas už Viešosios paslaugos teikimą, veikia neefektyviai ir / arba neužtikrina tinkamos paslaugų kokybės		Viešųjų paslaugų išlaidos yra per didelės ir veikdamas vienas Viešasis subjektas negali užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų efektyvumo bei kokybės (pvz. paslaugos teikimo standartai neužtikrinami, paslaugos teikimo trūkumai laiku neištaisomi, paslaugos kokybės kaina mažėja arba nesikeičia, o paslaugos kaštai auga)
		2.3.Šiuo metu Viešasis subjektas užtikrina efektyvų Viešųjų paslaugų teikimą, tačiau dėl planuojamų ateityje Viešųjų paslaugų apimčių yra didelė rizika, kad nesugebės užtikrinti efektyvų ir kokybišką Viešųjų paslaugų teikimą		Viešasis subjektas negalės užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų kokybiškumo ir efektyvumo ilgalaikėje perspektyvoje (pvz., plečiantis miestui, didės gatvių apšvietimo infrastruktūros poreikis, kurio Viešasis subjektas negalės užtikrinti)
		2.4. Viešojo paslauga yra dar neteikiama		Viešasis subjektas tik planuoja teikti Viešąją paslaugą ir gali iš karto planuoti VPSP būdą
		2.5.Perduodama Viešosios paslaugos tinkamumo rizika Privačiam subjektui		Apibrėžti aiškūs Viešųjų paslaugų teikimo standartai ir normos, kuriomis gali vadovautis Privatus subjektas, o Viešasis subjektas gali perduoti visą Viešosios paslaugos apimtį arba didelę jos dalį ir neįtakoti Viešojo subjekto sprendimų kaip užtikrinti nustatytų standartų laikymosi
3.	Mažinama finansinė našta	3.1. Viešasis subjektas neturi galimybės iš karto finansuoti Investicijų sąnaudas pilna apimtimi		Infrastruktūros sukūrimo laikotarpiu Viešojo subjekto galimybės finansuoti infrastruktūros sukūrimo sąnaudas iš nuosavų ir (ar) skolintų lėšų yra nepakankamos
		3.2. Galima generuoti papildomas trečiųjų šalių pajamas		Įgyvendinant projektą, greta planuojamų darbų ir Viešųjų paslaugų galima būtų teikti ūkinės komercinės paslaugas, iš to gaunant papildomas trečiųjų šalių pajamas ir

			būtų galimybė sumažinti savo mokėjimus Privačiam subjektui
		3.3. Viešojo subjekto mokėtina metinė suma yra jam priimtina dėl galimybės sumokėti	Pagal Rekomendacijų priedo Nr. 3 duomenis Viešasis subjektas disponuoja lėšomis, kurių pakaktų prisiimti ilgalaikius turtinius įsipareigojimus ir užtikrinti metinio atlyginimo mokėjimą Privačiam subjektui

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti taikant VŽPP, visi **Lentelė 5** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VŽPP atveju“ nurodyti VPSP tikslingumo kriterijai turi būti įvertinti ir pagrįsti. Teigiamai privaloma įvertinti **Lentelė 5** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas VŽPP atveju“ 1.1, 1.2, 1.4, 2.5, 3.1, 3.3 punktuose, viename iš 2.1-2.4 punktų nurodytus kriterijus. Jeigu bent vienas iš minėtuose punktuose nurodytų VPSP tikslingumo kriterijų įvertinamas neigiamai, laikoma, kad IP netikslinga įgyvendinti, taikant VŽPP.

7.3 VPSP tikslingumo kriterijai Koncesijų atveju

Koncesijų atveju, pats Viešasis subjektas nėra Paslaugos teikėjas, todėl VPSP taikymo tikslingumo vertinimo esmę Koncesijų projektuose sudaro paaiškinimas, kodėl Paslaugos teikimą negali tęsti dabartinis Paslaugos teikėjas, arba kodėl, planuojant naują Paslaugą, Koncesijos taikymas yra privalomas ar pranašesnis.

Lentelė 6 VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju

Eil. Nr.	Kriterijus	Kriterijaus reikšmė	Taip/Ne	Argumentai
1.	Paslaugas gali teikti daug rinkos dalyvių	1.1. Dabartinis Paslaugos teikėjas yra viešojo sektoriaus įsteigtas subjektas arba Viešojo paslauga perkama rinkoje pagal Viešųjų pirkimų įstatymą		Viešasis subjektas įvertina, ar nėra teisinių apribojimų Paslaugas ir toliau teikti tam pačiam juridiniam subjektui (pvz., dėl ES ar nacionalinės teisės aktų pakeitimų ar reikalavimų užtikrinti konkurenciją). Jei Koncesija yra vienintelis būdas organizuoti Paslaugos teikimą, kiti kriterijai nevertinami.
		1.2. Paslauga yra dar neteikiama		Viešasis subjektas įvertina, ar nėra teisinių apribojimų Paslaugas be konkurso teikti vienam juridiniam subjektui. Jei Koncesija yra vienintelis būdas organizuoti Paslaugos teikimą, kiti kriterijai nevertinami.
2.	Mažinama techninė projekto rizika	2.1. Suplanuotas projektas reikalauja naujų infrastruktūros sukūrimo ir/ar Paslaugos teikimo įgūdžių, kurių neturi		Dabartinis Paslaugos teikėjas neturi įgūdžių ir patirties, reikalingų projektui įgyvendinti (pvz.: turi būti kuriami nauji pajėgumai, naudojamos naujos

		dabartinis Paslaugos teikėjas		pažangios technologijos, taikoma geriausia tarptautinė praktika)
		2.2. Perduodama statybos rizika Privaçiam subjektui		Galimybė perduoti statybos riziką Privaçiam subjektui taip, kad Viešasis subjektas neįtakotų sprendimų priėmimo
3.	Didinamas Paslaugų teikimo efektyvumas	3.1. Juridinis subjektas, atsakingas už Viešųjų paslaugų teikimą, veikia neefektyviai ir/arba neužtikrina tinkamos Viešųjų paslaugų kokybės		Viešųjų paslaugų teikimo kaštai yra per dideli arba jų kokybė yra nepakankama ir dabartinis teikėjas negali užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų efektyvumo bei kokybės (pvz., Viešosios paslaugos teikimo standartai neužtikrinami, Viešosios paslaugos teikimo trūkumai laiku neištaisomi, Viešosios paslaugos kokybės kaina mažėja arba nesikeičia, o Viešosios paslaugos kaštai auga, neefektyviai nustatomas mokestis už Viešosios paslaugos teikimą, nesurenkami visi mokesčiai už teikiamas Viešąsias paslaugas)
		3.2. Šiuo metu Viešosios paslaugos teikėjas užtikrina efektyvų Viešųjų paslaugų teikimą, tačiau dėl planuojamų ateityje Viešųjų paslaugų apimčių yra didelė rizika, kad nesugebės užtikrinti efektyvų ir kokybišką jų teikimą		Dabartinis teikėjas negalės užtikrinti teikiamų Viešųjų paslaugų kokybiškumo ir efektyvumo ilgalaikėje perspektyvoje (pvz., mieste daugėjant gyventojų, didės sporto, laisvalaikio infrastruktūros poreikis, kurio Viešasis subjektas negalės užtikrinti)
		3.3. Paslaugos poreikis yra ilgalaikis		Prognozuojamas ilgalaikis Paslaugos teikimo poreikis ir jo pokyčiai, taip pat nustatomas pakankamai ilgas Koncesijos terminas, siekiant užtikrinti nuoseklumą ir pakankamą investicijų atsipirkimo laikotarpį
		3.4. Perduodama Viešosios paslaugos tinkamumo rizika Privaçiam subjektui, suteikus jam teisę vykdyti ūkinę komercinę veiklą		Apibrėžti aiškūs Viešosios paslaugos teikimo standartai ir normos, kuriomis gali vadovautis Privatus subjektas, o Viešasis subjektas gali suteikti teisę Privaçiam subjektui vykdyti ūkinę komercinę veiklą, perduodant jam Viešąsias paslaugas ar jų dalį, ir neįtakoti Privataus subjekto sprendimų

				kaip užtikrinti nustatytų standartų laikymąsi
4.	Mažinama finansinė našta	4.1. Perduoda paklausos riziką Privačiam subjektui, nes Paslaugų teikimo mokestis atperka (arba iš dalies atperka) investavimo sąnaudas		Privačiam subjektui yra galimybė visas ar didesnę dalį Investicijų sąnaudų finansuoti iš Paslaugos gavėjų gaunamų mokesčių, taip pat yra galimybė padidinti pajamas (pvz., ateityje didinti Paslaugos gavėjų mokesčius, kt.).
		4.2. Galima generuoti papildomas pajamas		Įgyvendinant projektą, greta planuojamų darbų ir Viešųjų paslaugų galima būtų teikti ūkines komercines paslaugas, vystyti naujus objektus, iš to gaunant papildomas pajamas ir sumažinant savo mokėjimus Privačiam subjektui, jeigu tokie mokėjimai numatomi
		4.3. Viešojo subjekto mokėtina metinė suma, jeigu Viešojo subjekto mokėjimai numatomi, yra jam priimtina dėl galimybės sumokėti		Pagal Rekomendacijų priedą Nr. 3 įvertinus disponuojamas lėšas ir turimus įsiskolinimus, Viešasis subjektas turi pakankamai lėšų Privačiam subjektui užtikrinti mokėjimus, jeigu tokie mokėjimai Viešajam subjektui numatomi, visą VPSP sutarties galiojimo laikotarpį

Viešajam subjektui vertinant, ar IP tikslinga įgyvendinti, taikant Koncesiją, visi **Lentelė 6** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju“ nurodyti VPSP tikslingumo kriterijai turi būti įvertinti ir pagrįsti. Teigiamai privaloma įvertinti **Lentelė 6** „VPSP tikslingumo kriterijai ir jų vertinimas Koncesijų atveju“ 2.1, 2.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3 punktuose, viename iš 1.1-1.2, 3.1-3.2 punktų nurodytus kriterijus. Jeigu bent vienas iš minėtuose punktuose nurodytų VPSP tikslingumo kriterijų įvertinamas neigiamai, laikoma, kad IP netikslinga įgyvendinti, taikant Koncesiją.

Jeigu, rengiant IP, iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas, taikant VPSP, kartu pildomas PK ir vertinami VPSP tikslingumo kriterijai.

Pastaba.

Pagal VPSP tikslingumo kriterijus įvertinus ir nustačius, kad IP tikslinga įgyvendinti taikant VPSP, Viešasis subjektas, užpildo PK D „VPSP tikslingumo kriterijai“ dalies 1-2 punktus.

8. Finansinių galimybių įgyvendinti VPSP sutartį vertinimas

Kadangi Viešojo subjekto finansinis pajėgumas atsiskaityti su Privačiu subjektu yra esminis VPSP būdo taikymo realumo ir tikslingumo bei planuojamo PP patrauklumą Privačiam subjektui

užtikrinantis veiksnys, tikslingumo vertinimo etape turi būti įvertinamos Viešojo subjekto finansinės galimybės atsiskaityti (angl. *affordability check*).

Nepaisant to, kad iš pradžių Viešasis subjektas planavo investuoti į infrastruktūros sukūrimą/modernizavimą, vėliau ją išlaikyti, Viešojo subjekto metinis mokėjimas Privačiam partneriui yra perskirstomas per visą VPSP sutarties laikotarpį. Gauta metinė Maksimali Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui vertė (nominali reikšmė) lyginama su Viešojo subjekto finansinėmis galimybėmis per atitinkamą laikotarpį.

Viešasis subjektas, įgyvendindamas PP, savo finansinius įsipareigojimus Privačiam subjektui galės vykdyti tik iš turimų lėšų, t. y. valstybės biudžeto asignavimų. Todėl turi būti vertinama:

- ar Viešasis subjektas turi galimybę savo įprastų metinių asignavimų ribose užtikrinti sumą VPSP sutarties įsipareigojimams padengti (preliminariai vertina pats Viešasis subjektas);
- ar yra pagrindo perskirstyti asignavimus tarp Viešųjų subjektų/sričių taip, kad būtų padidinti Viešojo subjekto, įgyvendinančio PP, asignavimus, siekiant padengti VPSP sutarties įsipareigojimus.

Jei dėl rizikos pasidalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto VPSP sutartis turi būti apskaitoma Viešojo subjekto balanse, VPSP sutarties įsipareigojimai prilyginami skolinimosi įsipareigojimams ir didina valstybės skolą. Tokiu atveju, kartu su finansinėmis galimybėmis turi būti vertinama ir valstybės galimybė prisiimti naujus skolinius įsipareigojimus. Šį vertinimą atlieka Finansų ministerija.

Nagrinėjant Viešojo subjekto, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija, planuojamų PP finansinį galimumą, turi būti vertinama:

- ar Viešasis subjektas, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija, turi galimybę savo metinių asignavimų ribose užtikrinti sumą VPSP sutarties įsipareigojimams padengti (preliminariai vertina pats Viešasis subjektas, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija);
- ar yra pagrindo tikėtis, kad valstybė prisidės prie PP finansavimo, kad būtų galima padengti VPSP sutarties įsipareigojimus.

Jei dėl rizikos pasidalinimo tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto VPSP sutartis turi būti apskaitoma Viešojo subjekto, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija, balanse, VPSP sutarties įsipareigojimai prilyginami skolinimosi įsipareigojimams ir didina valstybės skolą. Tokiu atveju kartu su finansinėmis galimybėmis turi būti vertinama:

- ar gali būti naudojamas Viešojo subjekto, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija, skolinimosi limitas (preliminariai vertina Viešasis subjektas, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija);
- ar valstybė turi galimybę prisiimti naujus skolinius įsipareigojimus, jei Viešojo subjekto, kurį atstovauja vietos valdžios/savivaldybės institucija, limitas viršijamas. Šį vertinimą atlieka Finansų ministerija.

Pastaba.

Viešojo subjekto planuojamų PP finansinį galimumą turi būti vertinamas pagal Finansinių galimybių vertinimo pavyzdinę lentelę, pateikiamą Rekomendacijų priede Nr.3.
Užpildyta forma yra pateikiama kartu su PK.

9. PP patrauklumo rinkai vertinimas

9.1 PP patrauklumo Privatiems subjektams kriterijai

VPSP galimybė Privačiam subjektui ir kreditoriui (angl. bankable) laikoma patrauklia, jei Privačiam subjektui ir kreditoriui investavus bus atgautos investuotos lėšos ir gautas pelnas. Todėl, planuojant IP įgyvendinti VPSP būdu, turi būti įvertinti šie aspektai:

1. Planuojamų teikti Paslaugų poreikio ir Viešojo subjekto ketinimų ją teikti stabilumas (Viešajam subjektui priskirtas Paslaugų teikimas, yra politinis palaikymas, suinteresuotumas rezultatais, priimti reikalingi sprendimai dėl IP įgyvendinimo, taikant VPSP, ir kt.).

2. Finansavimo šaltinių aiškumas ir pagrįstumas (įvertinta, ar Viešasis subjektas turi finansines galimybes finansuoti IP įgyvendinamą VPSP būdu, ar Privatus subjektas pats galėtų gauti pajamas iš Paslaugų pardavimo, ar Viešasis subjektas supranta, kad, esant Paslaugų kainų reguliavimui, jis turės kompensuoti nuostolius).

3. Rizikos pasidalinimo priimtumas (Privačiam subjektui perduodamos rizikos, kurias jis gali geriausiai suvaldyti).

4. Papildomos Paslaugos ir (arba) turto panaudojimo galimybės (Viešasis subjektas turtą savo reikmėms naudoja ne visą laiką, todėl leidžia Privačiam subjektui teikti papildomas Paslaugas, Koncesijų atveju, pasibaigus VPSP sutarčiai naujai sukurtą turtą valdyti nuosavybės teise).

5. Lietuvoje turima patirties analogiškus, panašius IP įgyvendinti VPSP būdu.

6. Finansų rinkos įstaigų, teikiančių finansavimą panašioms IP, ir atitinkamų finansinių produktų egzistavimas.

7. Potencialių Privačių subjektų egzistavimas rinkoje, galimybės įgyvendinti PP.

1-4 aspektai, nurodyti aukščiau, jau buvo vertinami skirtinguose Rekomendacijų skyriuose. Todėl šiame etape papildomai įvertinamas PP patrauklumas rinkai ir PP įgyvendinimo galimybės.

9.2 PP patrauklumo finansuotojams ir investuotojams vertinimas

Privatus subjektas Investicijų laikotarpiu naudos nuosavą kapitalą ir banko paskolą. VžPP atveju, paskola tikėtina sudarys apie 85 proc. visos Investicijų vertės, Koncesijų atveju, paskola gali mažėti iki 50 proc., tačiau tai priklauso nuo to, kiek paklausos rizikos prisiima Privatus subjektas ir kiek pats surenka mokesčių už Paslaugos teikimą. Todėl rekomenduotina, kad Viešasis subjektas PK rengimo etape pasikonsultuotų su bankais, kurie potencialiai galėtų finansuoti PP, ir žinotų pagrindines jų sąlygas dėl rizikos pasidalinimo ir garantijų finansuoti IP, įgyvendinamą VPSP būdu.

Jeigu Viešasis subjektas, mano, kad IP įgyvendinamas VPSP būdu gali būti nepatrauklus rinkai, gali būti imamasi papildomų priemonių IP įgyvendinamo VPSP būdu patrauklumui padidinti:

- Grupuoti nedidelius tos pačios srities projektus į vieną PP.
- Įvertinti galimybę naudoti Viešojo subjekto paskolas (pvz., VIPA).
- Teikti paskolų garantijas (pvz., VIPA).
- Naudoti Viešojo subjekto lėšas subsidijoms.
- Teikti valstybės garantijas (ang. sovereign guarantees).
- Užtikrinti Paslaugos garantijas (ang. performance guarantees), riboti konkurenciją.
- Teikti mokestines ir (arba) muitų lengvatas.

Konkreči papildoma priemonė parenkama pagal galiojančių teisės aktų nuostatas bei Viešojo subjekto galimybes suteikti papildomą pagalbą/paramą.

Siekiant išsiaiškinti Privačių subjektų finansines galimybes įgyvendinti PP, tikslinga tokį vertinimą atlikti iki PK pildymo. Jeigu rengiant IP iš karto analizuojama, ar IP gali būti įgyvendinamas taikant VPSP, Privačių subjektų finansinės galimybės įgyvendinti PP turėtų būti vertinamos IP rengimo etape, užpildant PK atitinkamas dalis.

9.3 PP patrauklumo statybos ir paslaugų tiekėjų rinkos dalyviams

Kalbant apie potencialius Privačius subjektus PP įgyvendinti, tikėtina, kad labiausiai PP gali sudominti Privačius subjektus veikiančius toje srityje, kurioje numatoma įgyvendinti PP, pvz., kelio rekonstravimo ir priežiūros projektas labiausiai galėtų sudominti Privačius subjektus, užsiimančius infrastruktūros objektų statyba ir eksploatavimu.

Be to, turėtų būti vertinamos ne tik Lietuvoje, bet ir (ar) tarptautinėje rinkoje veikiančių Privačių subjektų galimybės įgyvendinti PP. Jeigu planuojamas įgyvendinti PP yra nedidelės apimties arba panašūs PP yra/buvo įgyvendinami Lietuvoje, tikslinga būtų Privačių subjektų ieškoti Lietuvoje. Tačiau Lietuvoje veikiantys Privatūs subjektai gali neturėti reikiamos kvalifikacijos, patirties įgyvendinant pilotinius PP, pvz., statant įkalinimo įstaigą. Tokiu atveju tikslinga būtų vertinti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio rinkose veikiančių Privačių subjektų galimybes įgyvendinti PP. Užsienio rinkose veikiantys Privatūs subjektai taip pat gali būti suinteresuoti nedidelės apimties, tačiau kelių panašaus pobūdžio PP įgyvendinimu Lietuvoje, pvz., skirtinguose Lietuvos miestuose inicijuojant gatvių apšvietimo modernizavimo PP. Užsienio rinkose veikiantys Privatūs subjektai būtų labiau susidomėję tokių PP įgyvendinimu, nes, nelaimėję konkurso dėl vieno miesto gatvių apšvietimo modernizavimo, galėtų dalyvauti kito miesto gatvių apšvietimo modernizavimo konkurse. Tokiu atveju Privatūs subjektai turėtų galimybę toje pačioje rinkoje įgyvendinti kelis analogiškus PP.

9.4 PP komunikacijos plano parengimas

Vertinant rinkos galimą susidomėjimą IP įgyvendinti VPSP būdu, turėtų būti parengtas komunikacijos planas, kuris padėtų užtikrinti aiškia, nuoseklia, savalaikę komunikaciją su suinteresuotomis grupėmis (visuomene, vartotojais, politikais, žiniasklaida ir kt.). Todėl, rengiant komunikacijos planą, svarbu identifikuoti suinteresuotas grupes, pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones (susitikimus, viešas konsultacijas, rašytinę komunikaciją ir kt.), kurias naudojant informacija apie PP būtų pateikiama suinteresuotoms grupėms, bei žinoti, kiek ir iš kokių šaltinių bus skiriama lėšų komunikacijai.

Aiškūs komunikacijos tikslai, uždaviniai ir komunikuojamos žinutės padės ne tik įvertinti rinkos galimą susidomėjimą IP įgyvendinti VPSP būdu, bet ir užtikrins vienodą suinteresuotų grupių supratimą apie PP tikslus ir siekiamus rezultatus.

Pastaba.

Įvertinęs PP patrauklumą Privatiems subjektams, jų finansines galimybes įgyvendinti PP, parengęs PP komunikacijos planą, Viešasis subjektas, užpildo PK E „Duomenys apie partnerystės projekto patrauklumą rinkai bei pirkimo būdus“ dalies 1-3 punktus.

10. Pirkimo būdo pasirinkimas

10.1 Pirkimui taikomo teisės akto pasirinkimas

Vykdamas Pirkimą ir svarstant, koku būdu Privatus subjektas turėtų būti atrenkamas, svarbu atsižvelgti į tai, koks VPSP būdas pasirinktas įgyvendinti IP. Tais atvejais, kai IP numatoma įgyvendinti VŽPP būdu, Pirkimas bus vykdomas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis. IP įgyvendinant Koncesijų būdu, Pirkimas būtų vykdomas pagal Koncesijų įstatymo nuostatas.

10.2 Pirkimo vykdymas vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu

Viešųjų pirkimų įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad paslaugos ir darbai gali būti perkami taikant šiuos būdus:

- 1) atvirąjį konkursą;
- 2) ribotąjį konkursą;
- 3) konkurencinį dialogą;
- 4) derybas: skelbiamas ir neskelbiamas.

Tačiau ne visi aukščiau išvardinti būdai tinka PP. Pavyzdžiui, atviras konkursas ir ribotas konkursas itin retai naudojami PP ir yra priskirtini prie labiau išimtinių nei įprastų pirkimo būdų PP, nes VPSP reikalauja derybų etapo, lankstumo, o atviro konkurso ar riboto konkurso procedūromis šių reikalavimų nėra galimybės įgyvendinti. Neskelbiamos derybos taip pat nėra tinkamas būdas PP, nes jis ne tik neužtikrina Pirkimo viešumo ir skaidrumo, bet taip pat VPSP atveju nebus tenkinamos šio būdo taikymo sąlygos, nustatytos Viešųjų pirkimų įstatyme. Atsižvelgiant į tai, toliau detaliau bus nagrinėjami tik tie Pirkimo būdai, kurie būdingiausi PP.

Lentelė 7 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo teisinis vertinimas

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
Skelbiamos derybos	Nors bendrąja prasme derybos yra laikytinas išimtinis viešųjų pirkimų būdas, tačiau PP šis būdas taikytinas dažnu atveju. Kai Viešasis subjektas žino savo poreikius, t. y. žino jam priimtina techninį sprendimą ir turi galimybę jį aprašyti, tačiau taip pat nori užsitikrinti tam tikrą lankstumą dėl siūlomo sprendimo įgyvendinimo būdų, derantis dėl kainos ir kitų pasiūlymo sąlygų, tuomet šis pirkimo būdas yra tinkamas. Šis pirkimo būdas tinkamas PP taip pat dėl to, kad vykdomas etapais, o tai užtikrina, kad pirmuose etapuose neatrinkti subjektai nepatirs nepagrįstai didelių pasiūlymo rengimo išlaidų. Nors nėra detalių ES teisės aktuose nustatytų derybų vykdymo eigą reglamentuojančių procedūrų, bet kuriuo atveju jų vykdymas turi tenkinti bendruosius Pirkimų vykdymo principus: nediskriminavimo, skaidrumo, proporcingumo, lygiateisiškumo ir abipusio pripažinimo.

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
	Viešųjų pirkimų įstatymas numato, kad skelbiamos derybos gali būti vykdomos esant bent vienai iš žemiau nurodytų sąlygų: 1. Jeigu atviram, ribotam konkursui ar konkurenciniam dialogui visi pateikti pasiūlymai nepriimtini arba neviseiškai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. 2. Išimtinio atveju, kai dėl perkamų prekių, Paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos Viešasis subjektas negali iš anksto prognozuoti visos kainos. 3. Jeigu perkamų Paslaugų pobūdis neleidžia nustatyti pakankamai tikslios perkamų Paslaugų specifikacijos, kuri padėtų išrinkti geriausią pasiūlymą atviro ar riboto konkurso būdu. 4. Jeigu yra perkami darbai, reikalingi tik moksliniams tyrimams, eksperimentams ar mokslo sričiai plėtoti ir jeigu šiais darbais nesiekiama ekonominės naudos ar padengti tyrimų ar plėtojimo išlaidų. PP tenkina 2 ir 3 sąlygas, tad esant bent vienai jų, šis pirkimo būdas gali būti pasirinktas VPSP atveju.
Konkurencinis dialogas	Vienas populiariausių kompleksiniams sudėtingiems Pirkimams PP taikomų būdų. Šis būdas tinkamas tuomet, kai įgyvendinami ypač dideli ir kompleksiniai PP, o jų realizavimas teisiniu, finansiniu ar (ir) techniniu aspektais pačiam Viešajam subjektui, prieš tai nepasikonsultavus su potencialiais tiekėjais, nėra pakankamai aiškus arba ne toks efektyvus, koks galėtų pasiūlyti pasikonsultavus su privačiais rinkos dalyviais. Konkurencinis dialogas PP tinkamas, kadangi sudaro prielaidas deryboms ir lankstumui, priimti inovatyvius/skirtingus Viešojo subjekto poreikius tenkinančius sprendimus. Šis pirkimo būdas tinkamas PP taip pat (kaip ir skelbiamų derybų būdas) ir dėl to, kad vykdomas etapais, o tai padeda pirmuose etapuose neatrinktiems subjektams nepatirti nepagrįstai didelių pasiūlymų parengimo išlaidų. Viešųjų pirkimų įstatymas numato, kad konkurencinis dialogas gali būti vykdomas esant bent vienai iš žemiau nurodytų sąlygų. 1. Negalima objektyviai nustatyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, kurie tenkintų Viešojo subjekto poreikius arba tikslus: 1.1. negalima apibrėžti techninių priemonių, taikytinų Viešojo subjekto norimam tikslui pasiekti (pvz.: kokias technologijas naudojant gali būti gilinama prieplauka); 1.2. negalima nustatyti, kuris iš galimų sprendinių patenkins Viešojo subjekto poreikius (pvz.: kokį technologinį būdą efektyviausia pasirinkti atliekoms perdirbti į šiluminę energiją).

Pirkimo būdas	Tinkamumas PP
	2. Negalima objektyviai apibrėžti pirkimo objekto teisinio statuso ar jo finansinės sandaros (pvz.: nėra aišku kokia dalimi Privatūs subjektai yra pajėgūs finansiškai prisidėti prie PP, todėl negalima numatyti ar tai bus Koncesija ar viešojo pirkimo sutartis): 2.1. kai norima pritraukti Investicijas į viešąją infrastruktūrą, suteikiant papildomas teises naudotis šiai infrastruktūrai priskirtu žemės sklypų pajamas iš trečiųjų asmenų generuojančiai veiklai (pvz., socialiniam būstui priskirtame žemės sklype pastatyti ir komercinės patalpas); 2.2. perduodant Paslaugas (priežiūrą) ilgam laikotarpiui. Spręsdamas, ar Pirkimą vykdyti konkurencinio dialogo ar skelbiamų derybų būdu, Viešasis subjektas konkurencinio dialogo būdą turėtų pasirinkti tuomet, kai derybų procedūra yra nepakankamai lanksti, t. y. nėra galimybių objektyviai nustatyti techninių reikalavimų (parengti deryboms vykdyti reikalaujamos techninės paslaugų specifikacijos), teisinės, finansinės VPSP organizacijos struktūros. Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo¹, teisinės ir finansinės sandaros neapibrėžtumu laikomi atvejai, kai Paslaugų teikimas (viešosios infrastruktūros priežiūra) Privačiam subjektui perduodamas ilgam terminui. Tačiau sąlygų, leidžiančių pagrįsti konkurencinio dialogo naudojimą, buvimą turi pagrįsti pats Pirkimą vykdomantis Viešasis subjektas.

Taigi, skelbiamos derybos ir konkurencinis dialogas (jei atitinka aukščiau nurodytus reikalavimus) yra palankiausi Pirkimo būdai, siekiant derėtis ir susitarti dėl tam tikrų itin svarbių bei dažnai specifinių VPSP sutarties sąlygų.

Lentelė 8 Skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo lyginamojo teisinio vertinimo apibendrinimas

Skelbiamos derybos	Konkurencinis dialogas
1. Negalima nustatyti pakankamai tikslios perkamų Paslaugų specifikacijos. 2. Dėl perkamų prekių, Paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos Viešasis subjektas negali prognozuoti visos kainos.	1. Negalima objektyviai nustatyti Pirkimo objekto techninių reikalavimų. 2. Negalima objektyviai apibrėžti Pirkimo objekto teisinio statuso ar jo finansinės sandaros.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, laikytina, kad konkurenciniam dialogui būdingas mažesnis PP teisinis, finansinis ar techninis apibrėžtumas. Derybų atveju PP apibrėžtumas yra didesnis, tačiau nėra aiški PP kaina ar tiksli Paslaugų specifikacija.

¹ Explanatory note – competitive dialogue – classic directive, EK. Nuoroda internete:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-dialogue_en.pdf

Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo², konkurencinis dialogas taikytinas esant:

- 1) Techniniam sudėtingumui:
 - a) jei perkančioji organizacija negali apibrėžti techninių būdų, kaip pasiekti reikalingų tikslų;
 - b) perkančioji organizacija negali nustatyti, koks sprendimas iš kelių galimų alternatyvų labiausiai atitinka jos tikslus.
- 2) Teisiniu ir finansiniu sudėtingumu VPSP atveju:
 - a) Koncesijų atveju, kai norima į viešąją infrastruktūrą pritraukti Investicijų suteikiant papildomas teises naudotis šiai infrastruktūrai priskirtu žemės sklypu pajamas iš trečiųjų asmenų generuojančiais veiklais (pvz., mokyklai priskirto žemės sklypo panaudojimas sporto ar komercijos veiklai);
 - b) VŽPP atveju, perduodant Viešąsias paslaugas (priežiūrą) ilgam laikotarpiui.

Vadovaujantis Europos Komisijos išaiškinimu dėl konkurencinio dialogo, teisinės ir finansinės sandaros neapibrėžtumu laikomi atvejai, kai Paslaugų teikimas (viešosios infrastruktūros priežiūra) Privačiam subjektui perduodamas ilgam terminui.

10.3 Pirkimo vykdymas vadovaujantis Koncesijos įstatymu

Siekiant pasirinkti Pirkimo būdą PP, įgyvendinamuose Koncesijos būdu, pirmiausia reikalinga įvertinti suteikiamos Koncesijos rūšį. Koncesijų įstatymas numato dvi Koncesijos rūšis – paslaugų koncesiją ir darbų koncesiją:

1. Paslaugų koncesija – privačiam subjektui suteikiamas leidimas vykdyti ūkinę komercinę veiklą, susijusią su infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, plėtra, atnaujinimu, pakeitimu, remontu, valdymu, naudojimu ir (ar) priežiūra, teikti Viešąsias paslaugas, valdyti ir (ar) naudoti valstybės/savivaldybės turtą. Direktyvą 2014/23/ES paslaugų koncesija viena ar daugiau suteikiančiųjų institucijų suteikia teisę teikti ir valdyti Paslaugas, išskyrus, darbų vykdymą, vienam arba daugiau ekonominės veiklos vykdytojų, kai atlygį už Paslaugų teikimą sudaro tik teisė teikti Paslaugas arba tokia teisė kartu su mokėjimu.

2. Darbų koncesija – sudaroma VPSP sutartis dėl darbų, nurodytų Viešųjų pirkimų įstatyme, pirkimo ir kai pagrindinis PP dalykas yra darbai, o Paslaugų teikimas tik papildoma Privataus subjekto įsipareigojimą atlikti darbus. Tokios VPSP sutarties pagrindu Privačiam subjektui kaip atlyginimas už atliktus darbus suteikiama arba tik teisė eksploatuoti infrastruktūros objektą, kuris yra tokių darbų rezultatas, arba suteikiama tokia teisė ir papildomai mokamas atlyginimas. Pagal Direktyvą 2014/23/ES darbų koncesija viena ar daugiau suteikiančiųjų institucijų paveda vykdyti darbus vienam arba daugiau ekonominės veiklos vykdytojų, kai atlygį už darbų vykdymą sudaro tik teisė eksploatuoti darbų rezultatus arba tokia teisė kartu su mokėjimu.

Pažymėtina, kad pagal Investicijų įstatymą VPSP yra valstybės arba savivaldybės institucijos ir Privataus subjekto įstatymuose nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą veiklą (Paslaugą) Privačiam subjektui, o Privatus subjektas investuoja į šią veiklą (Paslaugą) ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą. Kadangi valstybės arba savivaldybės veikla yra Viešųjų paslaugų teikimas, VPSP atveju pagrindinis pirkimo objektas yra Viešosios paslaugos vykdyti tam tikrą veiklą Pirkimas. Turto sukūrimas ar atnaujinimas yra priemonė, reikalinga Viešajai paslaugai teikti.

² EK išaiškinimas dėl konkurencinio dialogo, papildantis dokumentą CC/2005/04, 2005 10 04 (EK išaiškinimas dėl konkurencinio dialogo).

Atsižvelgiant į tai, PP įgyvendinant Koncesijos būdu, vykdant Pirkimą reikia vadovautis Koncesijos įstatymo nuostatomis, reglamentuojančiomis paslaugų koncesijos suteikimą.

Koncesijos įstatyme reglamentuojami du pirkimo būdai:

1. Atviro viešo konkurso būdas.
2. Koncesijos suteikimas be konkurso.

Jei PP įgyvendinamas, taikant Koncesiją, Privatus subjektas turi būti atrenkamas atviro viešo konkurso būdu ir tik esant itin retoms išimtims, numatytoms Koncesijų įstatymo 17 straipsnyje, Pirkimas gali būti vykdomas be konkurso.

Pastaba.

Įvertinęs Pirkimo būdus, Viešasis subjektas, užpildo PK E „Duomenys apie partnerystės projekto patrauklumą rinkai bei pirkimo būdus“ dalies 4 punktą.

11. PP komandos sudarymas ir jos kompetencijos vertinimas

11.1 PP komandos sudarymas

Siekiant sėkmingai parengti ir įgyvendinti PP, būtina sudaryti kompetentingą PP komandą, kuri užtikrintų kokybišką visų PP etapų įgyvendinimą. PP komanda – Viešojo subjekto vadovo arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, vadovų sprendimu paskirta asmenų grupė, kurios veiklos paskirtis – tinkamas PP rengimas ir įgyvendinimas.

Visi PP įgyvendinimo etapai – nuo organizacinio iki VPSP sutarties įgyvendinimo³ – bei šių etapų veiklos glaudžiai susiję ir darantys įtaką galutiniam PP rezultatui, todėl Viešojo subjekto sudaryta PP komanda (paskirti atsakingi asmenys) arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra keli, sudaryta PP komanda (paskirti atsakingi asmenys) kiekviename PP įgyvendinimo etape turi skirti pakankamą dėmesį.

Skiriant atsakingus asmenis Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, ypatingą dėmesį turi skirti jų turimai patirčiai, žinioms ir pan. Pavyzdžiui, laiku neidentifikavus, kad Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtas teisės klausimais atsakingas asmuo neturi derybinių įgūdžių, tai gali lemti, kad VPSP sutartis nebus sudaryta maksimaliai palankiomis sąlygomis Viešajam subjektui bei visuomenei; arba paskyrus už Pirkimo dokumentų rengimą asmenį, neturintį atitinkamos patirties, Pirkimo procesas gali užtrukti dėl Pirkimo sąlygų aiškinimo ar skundų.

Taisyklėse yra numatyta, kad PP rengimui ir įgyvendinimui koordinuoti Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, turi paskirti arba priimti, arba viešo konkurso būdu atrinkti atsakingą asmenį (projekto vadovą) ir, jeigu reikia, asmenų grupę, atskaitingą projektą vadovui, kurios asmenys, be kitų priskirtų PP rengimo ir įgyvendinimo funkcijų, dalyvauja komisijų ir (ar) darbo grupių, sudarytų dėl PP įgyvendinimo (pavyzdžiui, reikalingų dokumentų parengimo, viešųjų pirkimų organizavimo), veikloje. Tais atvejais, kai PK rengimo etape Viešasis subjektas arba Viešieji subjektai, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, yra

³ Detaliai visi PP įgyvendinimo etapai yra aprašyti VŠĮ CPVA direktoriaus įsakymu tvirtinamose Metodinėse rekomendacijose privataus subjekto atrankai viešojo ir privataus sektorių PP

paskyrusios tik PP vadovą, turi būti paaiškinama, kada ir kaip bus užtikrintas būtinų kompetencijų poreikis.

PP komanda sudaroma atsižvelgiant į kiekvieno PP paskirtį ir specifiką. PP komandą gali sudaryti tiek Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, darbuotojai, tiek ir specifinių žinių ir gebėjimų turintys pavaldžių institucijų/įstaigų atstovai ar išoriniai ekspertai.

Bendrosios kompetencijos, kurias būtina užtikrinti formuojant kiekvieną PP komandą yra šios:

- projektų valdymo;
- VPSP sutarties valdymo;
- Techninės;
- Teisinės;
- Finansinės;
- dialogo vedimo/derybų
- komunikavimo;
- darbo komandoje.

11.2 PP komandos kompetencijos įvertinimas

PP komandą sudarantys asmenys turi turėti reikiamą kompetenciją, t. y. turėti išsilavinimą tam tikroje srityje, būti išklausius VPSP mokymų ciklą ir pan. Žemiau pateikiami Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė:

Lentelė 9 Viešojo subjekto arba Viešųjų subjektų, kai PP įgyvendinančių institucijų yra kelios, paskirtų asmenų vertinimo balais lentelė

Eil. Nr.	Balo reikšmė	Veiksniai, lemiantis suteikiamo balo reikšmę
1.	1-3	1.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir/ar magistras).
		1.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 2 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.
		1.3 Specialistas yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis įgyvendinamame PP.
2.	4-6	2.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir/ar magistras).
		2.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 3 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu.

		a. Specialistas per paskutinius 1 metus yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP. b. Specialistas yra išklausęs VPSP įvadininius mokymus.
3.	7-8	3.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir (ar) magistras). 3.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 3 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu. 3.3. Specialistas per paskutinius 1 metus yra dalyvavęs mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP (pvz.: už Pirkimo dokumentų rengimą atsakingas asmuo yra dalyvavęs mokymuose apie viešuosius pirkimus arba Koncesijas). 3.4. Specialistas yra išklausęs VPSP įvadininius mokymus bei mokymus viena iš žemiau nurodytų temų: - IP rengimas; - PK rengimas; - Privataus subjekto atranka VPSP projektuose; - VPSP sutarčių valdymas ir priežiūra. 3.5. Specialistas yra dalyvavęs bent 1 PP rengime ir (arba) įgyvendinime.
4.	9-10	4.1. Specialistas turi atitinkamą išsilavinimą (pvz.: teisės klausimas – teisės bakalauras ir (ar) magistras). 4.2. Specialistas turi ne mažiau kaip 5 metų darbo patirtį srityje, kurioje yra paskirtas atsakingu asmeniu. 4.3. Specialistas nuolat dalyvauja mokymuose, kurių temos tiesiogiai susijusios su jam pavestomis funkcijomis, įgyvendinamame PP. 4.4. Specialistas yra išklausęs VPSP įvadininius mokymus bei vienus žemiau nurodytų temų: - IP rengimas; - PK rengimas; - Privataus subjekto atranka VPSP projektuose;

		- VPSP sutarčių valdymas ir priežiūra.
		4.5. Specialistas yra dalyvavęs bent 2 VPSP projektų rengime ir (arba) įgyvendinime.
		4.6. Kita patirtis, leidžianti suteikti aukščiausią balo reikšmę.

Pastaba.

Identifikavus asmenis, atsakingus už PP įgyvendinimą, Viešasis subjektas užpildo PK F „Duomenys apie asmenis, atsakingus už partnerystės projekto įgyvendinimą“ dalies 1-2 punktus.

PRIEDAI

Viešojo ir privataus sektorių partnerystės
tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno
rengimo metodinių rekomendacijų 1 priedas

VIEŠOJO IR PRIVATAUS SEKTORIŲ PARTNERYSTĖS (VPSP) KLAUSIMYNAS*

**Dokumentas pavadinimu „1 priedas. Viešojo ir privataus sektorių partnerystės (VPSP) klausimynas“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*

SĄNAUDŲ NAUDOS ANALIZĖS SKAIČIUOKLĖ*

**Dokumentas pavadinimu „2 priedas. Sąnaudų naudos analizės skaičiuoklė“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>*

FINANSINIŲ GALIMYBIŲ ĮGYVENDINTI VPSP PROJEKTĄ VERTINIMO LENTELĖS FORMA

Finansinių galimybių įgyvendinti PP vertinimas		Projekto įgyvendinimo metai						
		Likutis periodo pradžiai	1	2	3			N
1.	Metinė pinigų suma, kuria disponuoja Viešasis subjektas⁴ Nurodoma Viešojo subjekto gaunamų lėšų suma (išskyrus Europos Sąjungos (toliau – ES) paramos lėšų, paskirtų projektų pagrindu).							
1.1.	Valstybės kontroliuojamas Viešasis subjektas Nurodomos visos lėšos skiriamos Viešojo subjekto valdymo sričiai vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ (Žin., 2010, Nr. 38-1784)							
1.1.1.	Asignavimai turtui įsigyti							
1.1.2.	Asignavimai išlaidoms							
1.2..	Savivaldybės kontroliuojamas Viešasis subjektas							
1. 2.1.	Valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos Nurodomos tikslinės dotacijos gaunamos investiciniams projektams įgyvendinti, valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti, mokinio krepšelio lėšos ir pan.							

⁴ Valdžios subjektas, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2127) 2 straipsnio 17 dalyje.

1.2.2.	Pajamos Surenkami mokesčiai, turto pardavimo pajamos viešosios paslaugos vartotojų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų, nepriklausomai nuo jų tipo, sektoriaus ir pan.) mokėjimai viešajam sektoriui už naudojamąsi teikiamomis paslaugomis								
1.2.3.	Dotacijos iš kito valdymo lygio Nurodomos dotacijos, gaunamos iš kitų institucijų, skirtos kapitalui formuoti ir veiklai vykdyti (išskyrus ES paramos lėšų, paskirtų projektų pagrindu)								
2.	Valstybės kontroliuojamo Viešojo subjekto turimi įsipareigojimai ir vykdomos prievolės (2.1+2.2+2.3) Nurodomos visos jau sudarytų ilgalaikių sutarčių su privačiais juridiniais asmenimis vykdymui reikalingos lėšos								
2.1 .	Investicijų projektų vykdymas Nurodomos Viešojo subjekto pradėtų vykdyti investicijų projektų sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais. Investicijų išlaidos, kai investuojama įgyvendinant ES struktūrinių fondų ir kitos negrąžintinos paramos lėšomis finansuojamus projektus, į šią eilutę įtraukiamos tik ta dalimi, kuria Viešasis subjektas pats prisideda prie projektų įgyvendinimo.								
2.1.1.	Viešojo subjekto lėšos skiriamos pradėtiems investiciniams projektams įgyvendinti								
2.1.2.	Paskolų ⁵ , gautų investiciniams projektams įgyvendinti grąžinimas (paskolų grąžinimo sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais, remiantis jau pasirašytų paskolų sutarčių grąžinimo grafikai)								
2.1.3.	Paskolų, gautų investiciniams projektams įgyvendinti, aptarnavimo išlaidos Paskolų palūkanų sumos kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais, remiantis jau pasirašytų paskolų sutarčių grąžinimo grafikai								
2.2.	Ilgalaikės sutartys, susijusios su veiklos vykdymu Nurodomos lėšos, reikalingos Viešojo subjekto su privačiais juridiniais asmenimis sudarytoms ilgalaikėms sutartims dėl Paslaugos teikimo vykdyti, kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais								
2.3.	Kitos (nurodykite)								

⁵ Taikoma tik viešojo sektoriaus subjektams, kuriems teisė skolintis suteikta Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme (Žin., 1996, Nr. 86-2045; 2005, Nr. 83-3041) ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme (Žin., 1990, Nr. 24-596; 2004, Nr. 4-47).

3.	Disponuojamos lėšų sumos ir turimų sutartinių įsipareigojimų skirtumas (galimybė priimti naujus įsipareigojimus) (1-2) Užpildoma naudojant šios lentelės 1-2 eilučių duomenis: tai aritmetinis 1 ir 2 eilutės skirtumas. Šios eilutės paskirtis – Viešojo subjekto disponuojamų finansinių išteklių balanso įvertinimas ir sumos, kurios ribose galimas lėšų perskirstymas bei naujų įsipareigojimų prisiėmimas, įvertinimas									
4.	Skolinimosi limitas⁶ Jei taikoma, nurodomas konkretus skolinimosi limitas kiekvienais prognozuojamais ataskaitinio laikotarpio metais.									
5.	Neišnaudota galimybė skolintis (4-3) Užpildoma naudojant šios lentelės 3 ir 4 eilučių duomenis: tai aritmetinis 4 ir 3 eilučių skirtumas. Teigiamas rezultatas parodo, kad skolinimosi limitas nėra išnaudotas. Tokiu atveju apskaičiuotoji reikšmė lyginama su PP įgyvendinimui reikalingų Investicijų dydžiu									
6.	Lėšų poreikis vertinamam PP įgyvendinti Nurodoma maksimali Viešojo subjekto mokėjimų Privačiam subjektui vertė (nominalia išraiška), apskaičiuota pagal Rekomendacijų 5 skyriuje nurodytus reikalavimus									

⁶ Taikoma tik viešojo sektoriaus subjektams, kuriems teisė skolintis suteikta Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatyme ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme.

RIZIKŲ MATRICA

Nr.	Rizikos veiksnio (RV) pavadinimas	Institucijos pasirinkimas dėl rizikos priskyrimo	RV priskyrimas rizikai (pagal Eurostat)	RV apibūdinimas
1.	Projektavimo rizika	Viešajam subjektui/ Privačiam subjektui	RV priskyrimas statybos, tinkamumo, paklausos ir kitoms rizikoms	Projektavimo kokybės rizika pasireiškia, kai projektavimo paslaugų tikslai ir rezultatai, kaina, trukmė nukrypsta nuo planuotosios, taip pat atsiranda kiti veiksniai, darantys įtaką projektavimo paslaugų ar projekto valdymo išlaidoms. PP svarbu suprasti, kad projektavimas nėra nei viešoji funkcija nei bendrojo ekonominio intereso paslauga, už kurios teikimą išimtinai būtų atsakingas Viešasis subjektas. Projektavimas yra rinkoje Privačių subjektų teikiama paslauga. Todėl bendrąją prasme VPSP sutartyse projektavimo kokybės rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų šią projektavimo paslaugą teikti. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.
1.1.	Parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslūs			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad parengtas statinio techninis projektas ar atskiros jo dalys yra netikslūs. Rizika apima visas su statinio projektavimu susijusias paslaugas, dėl kurių galėtų būti nepatenkinti tam tikri projekto apimtys ar kokybės poreikiai, įskaitant, bet neapsiribojant, projektinės dokumentacijos neatitikimus privalomiesiems reikalavimams ar teisės aktams, projektinės dokumentacijos netikslumus.
1.1.1.	Viešasis subjektas rengė techninį projektą	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms. Rizikos veiksnys gali pasireikšti, kai Privatus subjektas, atlikdamas rangos darbus, naudoja savo parengtą, perprojektuotą Viešojo subjekto parengtą statinio techninį projektą ar atskiras jo dalis, kurios yra netikslūs.
1.1.2.	Privatus subjektas rengė arba patikslino Viešojo subjekto parengtą techninį projektą	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti papildomas Privataus subjekto išlaidas projektavimo paslaugoms.

1.2.	Projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų kaina viršija pirkimo metu planuotą šių paslaugų kainą. Tokia situacija galima, kai, planuojant projektavimo kainas, nėra įsivertinamos visos galimos aplinkybės, ir kaina yra netiksliai apskaičiuojama. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms, kadangi identifikuota pasikeitusi projektavimo paslaugų kaina nukrypsta nuo tam suplanuotų lėšų, kurios yra nepakankamos projektavimo paslaugų rezultatams pasiekti.
1.3.	Projektavimo paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos trukmės, nustatytos Pirkimo metu, netiksliai įsivertinus visas aplinkybes, susijusias su projektavimo paslaugų terminu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms dėl padidėjusios paslaugų apimties ar kitų aplinkybių.
1.4.	Reikalavimai infrastruktūrai, nurodyti pirkimo dokumentuose, negali būti realizuoti praktikoje			Rizikos veiksnys pasireiškia rengiant ir /arba tikslinant techninį projektą, kai paaiškėja, jog reikalavimai infrastruktūrai negali būti realizuoti praktikoje, nes jie nėra suderinami su teisės aktuose nustatytais reikalavimais (pvz. statybos techniniais reglamentais, higienos normomis ir pan.) arba nėra galimybės įgyvendinti visų nustatytų reikalavimų dėl jų tarpusavio nesuderinamumo. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti pasikeitusią projektavimo paslaugų apimtį, todėl išauga projektavimo paslaugų kaina, atsiranda poreikis pratęsti projektavimo paslaugų trukmę.
1.4.1.	Reikalavimai infrastruktūrai buvo patikslinti pagal Privataus subjekto pasiūlytus reikalavimus arba Privatus subjektas nepasiūlė patikslinti reikalavimų infrastruktūrai	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.4.2.	Privatus subjektas pasiūlė patikslinti reikalavimus infrastruktūrai, tačiau Viešasis subjektas į juos neatsižvelgė	Dalinamasi	Statybos rizikai	
1.4.3.	Nepasiūlyta / nesudarytos galimybės patikslinti reikalavimų infrastruktūrai, kuri negali būti realizuota praktikoje	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

1.5.	Įgyvendinant projektą, paaiškėja žemės sklypo (-ų) ir/ar perduodamo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo apribojimai			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pradėjus įgyvendinti projektą paaiškėja žemės sklypo ir/ar perduodamo turto daiktinių teisių (valdymo, naudojimo ir disponavimo) apribojimai.
1.5.1.	Viešasis subjektas pirkimų metu tokios informacijos neatskleidė	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	PP Privatus subjektas teikia pasiūlymą vertindamas tik tą informaciją, kurią Viešasis subjektas jam atskleidė pirkimo metu, todėl, galima situacija, kad Privatus subjektas neturi galimybės įgyvendinti projektą pagal paties sudarytą, Viešajam subjektui pristatytą ir suderintą projekto įgyvendinimo planą. Taip pat galima situacija, kad Privatus subjektas sudarė projekto įgyvendinimo planą neatsižvelgdamas į žemės sklypui ir/ ar perduodamam turtui nustatytus daiktinių teisių apribojimus ir šį projekto įgyvendinimo planą suderino su Viešuoju subjektu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad tokiu atveju Privatus subjektas privalo perorganizuoti veiklą pagal pasikeitusias projekto įgyvendinimo aplinkybes, t. y. patirti neplanuotas projekto valdymo išlaidas.
1.5.2.	Viešasis subjektas pirkimų metu tokią informaciją atskleidė	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.6.	Įgyvendinant projektą paaiškėja, kad reikalinga nustatyti ar pakeisti specialiąsias žemės sklypo ir /ar perduodamo turto naudojimo sąlygas			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įgyvendinant projektą reikalinga nustatyti arba pakeisti specialias žemės sklypo ir/arba perduodamo turto naudojimo sąlygas. Pirkimų metu šalys gali susitarti dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ ar perduodamo turto naudojimo sąlygų.
1.6.1.	Pirkimų metu buvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo/ pakeitimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Tačiau galima situacija, kad Pirkimų metu nebuvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir / ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo / pakeitimo. Tokiu atveju, nustačius ar pakeitus specialiąsias žemės sklypo naudojimo sąlygas gali tapti būtina pakeisti planuotus projektinius sprendinius, todėl Privatus subjektas patirs neplanuotas projektavimo paslaugų išlaidas. Rizikos veiksnio pasireiškimas taip pat gali reikšti, kad tokiu atveju Privačiam subjektui gali tekti perorganizuoti veiklą pagal pasikeitusias projekto įgyvendinimo aplinkybes, t. y. patirti neplanuotas projekto valdymo išlaidas.
1.6.2.	Pirkimų metu nebuvo susitarta dėl specialiųjų žemės sklypo ir/ar perduodamo turto naudojimo sąlygų nustatymo/ pakeitimo	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

1.7.	Neįvertinami apribojimai dėl kultūros paveldo apsaugos reikalavimų			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įgyvendinant projektą išduodant projektavimo sąlygų sąvadą ir/arba statybą leidžiančius dokumentus paaiškėja, jog reikalinga atlikti iš anksto neplanuotus archeologinius tyrinėjimus, apsaugoti archeologinius radinius ir/arba iš esmės pakeisti projektinius sprendinius, kad šie užtikrintų kuriamos/rekonstruojamos infrastruktūros atitikimą kultūros paveldo apsaugai taikomus apribojimus. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad išauga projektavimo paslaugų išlaidos dėl šio rizikos veiksnio pasireiškimo, kadangi: 1) gali pasikeisti planuota projektavimo paslaugų trukmė dėl archeologinių tyrimų ir/ar archeologinių radinių apsaugos veiklų vykdymo; 2) gali būti reikalingi esminiai pakeitimai pirkimų metu pasiūlytuose projektavimo sprendiniuose; 3) gali pasikeisti projektavimo paslaugų apimtis; 4) gali atsirasti būtinybė į projektuotojų komandą pasitelkti papildomus specialistus (pvz. archeologus, istorikus ir pan.). Taip pat galima situacija, kai Privatus subjektas neįvertina ar netinkamai įvertina iš anksto žinomus kultūros paveldo apsaugos reikalavimus, nors pirkimo metu Viešasis subjektas pristatė jam žinomus kultūros paveldo apribojimus, į kuriuos Privatus subjektas privalėjo atsižvelgti projektuodamas infrastruktūrą arba šie apribojimai buvo paskelbti nekilnojamojo turto ar kituose viešuose registruose. Rizika apima atvejus, kai Privatus subjektas neadekvačiai įvertina kultūros paveldo apsaugos reikalavimus.
1.7.1.	Privatus subjektas nežinojo apie apribojimus	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
1.7.2.	Privatus subjektas neįvertino kultūros paveldo apsaugos reikalavimų, tačiau apribojimai buvo žinomi	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.8.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar pirkimų dokumentų netikslumai/trūkumai. PP atskirai vertinama, ar projektavimo paslaugų teikimo metu parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentai yra rengiami Privataus ar Viešojo subjekto. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas projekto valdymo išlaidas.
1.8.1.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja Viešojo subjekto parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	

1.8.2.	Projektavimo paslaugų teikimo metu paaiškėja Privataus subjekto parengtų poveikio aplinkai vertinimo ar atrankos dokumentų netikslumai/trūkumai	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
1.9.	Projektavimui reikalingi dokumentai nėra prieinami per nustatytą terminą			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai vėluojama išduoti reikalingus dokumentus, nors, siekiant pradėti projektavimo paslaugas, laiku buvo pateiktas prašymas išduoti prisijungimo sąlygas ir specialiuosius architektūrinius reikalavimus ir/arba kitus reikalingus dokumentus, kurie yra būtini pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.
1.9.1.	Projektavimui reikalingi dokumentai, kuriuos gali išduoti Viešasis subjektas, laiku negaunami	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Projektavimo paslaugų teikimo trukmė ir planas yra sudaromi darant prielaidas, kad visi reikalingi dokumentai bus gauti per teisės aktuose nustatytą terminą pateikus oficialų paklausimą.
1.9.2.	Projektavimui reikalingi dokumentai, kuriuos gali išduoti valdžios institucijos, laiku negaunami	Dalinamasi	Statybos rizikai	PP papildomai vertinama, ar projektavimui reikalingus dokumentus gali išduoti, tačiau vėluoja išduoti pats Viešasis subjektas ar kitos įgaliotos valdžios institucijos. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad laiku negavus reikalingų dokumentų, galimi nukrypimai nuo sudaryto projektavimo paslaugų plano, kas gali turėti įtakos visai projektavimo paslaugų trukmei, jų kainai.
1.10.	Projektavimo etape pakeičiami nustatyti reikalavimai infrastruktūrai (įskaitant neesminius pakeitimus)	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo etape yra pakeičiami nustatyti reikalavimai infrastruktūrai. PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai Viešasis subjektas projektavimo paslaugų etape Privačiam subjektui nurodo kitus reikalavimus infrastruktūrai, nei tie, pagal kuriuos Privatus subjektas rengė ir teikė pasiūlymą, įskaitant finansinį veiklos modelį, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti papildomas išlaidas projektavimo paslaugoms, taip pat nukrypimus nuo sudaryto projektavimo paslaugų plano ir apimčių.

1.11.	Kyla ginčai tarp šalių	Dalinamasi	Statybos rizikai	IP rizikos veiksnys pasireiškia, kai kyla ginčas tarp projektavimo paslaugų užsakovo ir projektavimo paslaugų teikėjų. PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai kyla ginčas tarp Viešojo subjekto ir Privataus subjekto dėl projektavimo paslaugų, rangos darbų, Paslaugų, įrangos, įrenginių, kito ilgalaikio turto kokybės, finansavimo prieinamumo, Paslaugų tinkamumo, Paslaugų, prekių ar produktų paklausos rinkoje, turto likutinės vertės. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia galimą projektavimo paslaugų, rangos darbų, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų išlaidų atsiradimą. Rekomenduojama įvertinti, kas Viešasis subjektas ar Privatus subjektas atsakingas už veiksmus, dėl kurių kilo ginčas, ir jam priskirti riziką. Jei ginčas kilo tiek dėl Viešojo subjekto, tiek dėl Privataus subjekto veiksmų, rekomenduojama rizika dalintis.
1.12.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės projektavimo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai projektavimo paslaugų metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo projektavimo sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių). Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti projektavimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat papildomų projektavimo išlaidų atsiradimą.
2.	Rangos darbų rizika			Rangos darbų (įskaitant paslėptus darbus) kokybė vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, normatyvinių statybos techninių dokumentų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto rangos darbų grafiko bei biudžeto, kai tai turi įtakos rangos darbų išlaidoms. Kaip ir projektavimas rangos darbų vykdymas yra rinkoje teikiama paslauga. PP tai suprantama, kad šios paslaugos teikėjai dažniausiu atveju yra Privatūs subjektai. Bendrąja prasme VPSP sutartyse rangos darbų vykdymo rizika, nepriklausomai nuo rangos darbų vykdymo būdo (pagal rangos darbų sutartį ar rangos būdus), perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų vykdyti šiuos darbus. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui.

2.1.	Sukeliama žala aplinkai dėl nekilnojamo turto būklės			Rizikos veiksnys pasireiškia kai nekilnojamas turtas yra avarinės būklės ar netinkamas naudoti ir sukeliama žala aplinkai į ją iš nekilnojamo turto patenkant užteršiančioms medžiagos ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia rangos darbų išlaidų bei terminų pasikeitimą, kadangi, jei būtų sukurta žala aplinkai, pirmiausia reiktų likviduoti žalos aplinkai padarinius ir tik tuomet vykdyti suplanuotus rangos darbus.
2.1.1.	Sukeliama žala aplinkai dėl nekilnojamojo turto būklės iki jo perdavimo Privačiam subjektui	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
2.1.2.	Sukeliama žala aplinkai dėl nekilnojamojo turto būklės po jo perdavimo Privačiam subjektui	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
2.2.	Sukeliama žala aplinkai atliekant rangos darbus jau esamam nekilnojamo turto objekte	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia kai nekilnojamojo turto objektas yra avarinės būklės ar netinkamas naudoti ir atliekant rangos darbus sukeliama žala aplinkai į ją iš nekilnojamojo turto objekto patenkant užteršiančioms medžiagos ir pan. PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui atliekant nekilnojamojo turto rangos darbus numatytame objekte. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad nekilnojamojo turto objektas gali sugriūti, į aplinką gali patekti užteršiančios medžiagos ir pan. Taip pat tai gali įtakoti rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi jei būtų sukurta žala aplinkai, rangos darbų sąmata išaugtų patirtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidų dydžiu.
2.3.	Sukeliama žala aplinkai, atliekant naujo nekilnojamojo turto rangos darbus	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog buvo sukurta žala aplinkai atliekant naujo nekilnojamojo turto rangos darbus. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad į aplinką gali patekti neleistina jų užteršiančių medžiagų koncentracija, gali būti panaudotos neleistinos aplinkai pavojingos medžiagos ir pan. PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui atliekant naujo nekilnojamojo turto rangos darbus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia ir rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi jei būtų sukurta žala aplinkai, rangos darbų sąmata išaugtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidomis.
2.4.	Neužtikrinama rangos darbų kokybė dėl aplinkybių, susijusių su informacijos, apie infrastruktūros būklę, disponavimu			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog neužtikrinama rangos darbų kokybė nors disponuojama visa informacija apie infrastruktūros būklę arba informacija apie infrastruktūros būklę neprieinama.

2.4.1.	Privatus subjektas tokia informacija nedisponuoja	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Tiksliai įvertinti rangos darbų sąmatą įmanoma tik turint objektyvią, nešališką, išsamią informaciją apie esamą ilgalaikio turto būklę. Todėl turi būti užtikrinamas informacijos apie tokios infrastruktūros būklę prieinamumas visiems rangos darbų pirkimo dalyviams.
2.4.2.	Privatus subjektas neužtikrina rangos darbų kokybės disponuodamas visa informacija apie perduodamos infrastruktūros būklę	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia rangos darbų (ar jų trūkumų) išlaidų ir/ar terminų pasikeitimą, kadangi Privatus subjektas rangos darbų sąmatą sudarė neįvertinęs arba nekorektiškai įvertinęs informaciją apie perduodamos infrastruktūros būklę.
2.5.	Rangos darbai vėluoja dėl rangos darbų pirkimo procedūrų vėlavimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai rangos darbai vėluoja dėl rangos darbų pirkimo procedūrų trukmės. Rizikos veiksnio pasireiškimas įtakoja rangos darbų išlaidas: sustabdžius rangos darbus dėl to, kad vėluoja jų pirkimo procedūros statybvietyje fiksuojamos prastovos, taip pat gali vėluoti rangos darbų atlikimo etapų terminai.
2.6.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl nepalankių oro sąlygų	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog dėl nepalankių oro sąlygų atlikti ar atliekami rangos darbai yra netinkamos kokybės. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi dėl oro sąlygų darbai gali užtrukti ilgiau nei planuota, taip pat atsiradus papildomam rangos darbų poreikiui ar rangos darbų trūkumų šalinimui gali neplanuotai padidėti rangos darbų sąmata. Dėl nepalankių oro sąlygų rangos darbų vykdymas negali vykti pagal planą, gali atsirasti būtinybė naudoti papildomas priemones rangos darbams vykdyti.
2.7.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių procesų organizavimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog rangos darbų kokybė neatitinka reikalaujamos, nes buvo nesilaikyta technologinių procesų reikalavimų. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.8.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl teisės aktais nustatytų kokybės reikalavimų pasikeitimo rangos darbų vykdymo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog rangos darbų kokybė nebuvo užtikrinta dėl teisės aktų, kurie nustato reikalavimus rangos darbų kokybei, priėmimo arba pasikeitimo rangos darbų vykdymo metu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams, nukrypimą nuo darbų grafiko.

2.9.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų išteklių			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, jog rangos darbų kokybė nebuvo užtikrinta dėl žmogiškųjų veiksmų: netinkamos personalo kvalifikacijos, kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.) PP vertinami aukščiau nurodyti Privataus subjekto žmogiškieji veiksniai. PP papildomai įvertinama, kai atlikti rangos darbus pasitelkti subrangovai nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos rangos darbų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.9.1.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų veiksmų	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
2.9.2.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	PP vertinami aukščiau nurodyti Privataus subjekto žmogiškieji veiksniai. PP papildomai įvertinama, kai atlikti rangos darbus pasitelkti subrangovai nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos rangos darbų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.10.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių išteklių tinkamumo ir pakankamumo	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl technologinių išteklių tinkamumo, pakankamumo ir kitų susijusių veiksmų. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.11.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl komunalinių paslaugų kainos bei kokybės	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad Privatus subjektas netinkamai įvertino ir suplanavo komunalinių paslaugų prieinamumą ir dėl to neužtikrinama rangos darbų kokybė. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.12.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl žaliavų, medžiagų ir mechanizmų prieinamumo ir kokybės	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl rangos darbams atlikti reikalingų žaliavų, medžiagų, mechanizmų savalaikio neprieinamumo ir kokybės. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams ar jų trūkumams šalinti, nukrypimą nuo rangos darbų grafiko.
2.13.	Vykdamas rangos darbus sukelia žala gretimose teritorijose esančiam turtui	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai vykdamas rangos darbus statybvietyje dirbančių mechanizmų, žmonių ir/ar subrangovų veikla sukelia žalą gretimose teritorijose esančiam turtui, nepriklausomai nuo turto tipo (nekilnojamajam ir kilnojamajam turtui). Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia rangos darbų išlaidų pasikeitimą, kadangi sukėlus žalą gretimose teritorijose, rangos darbų sąmata išaugtų žalos turtui likvidavimo išlaidomis.

2.14.	Rangos darbų kokybė neužtikrinama dėl MTEPI veiklų plano	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad rangos darbų kokybė netinkama, nes parengiamas netikslus MTEPI veiklų planas arba jo nėra laikomasi. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams, dėl netikslaus MTEPI veiklų planavimo gali vėluoti rangos darbų atlikimo etapų terminai.
2.15.	Paaiškėja iš anksto nežinomi rangos darbų apribojimai dėl archeologinių ir kultūros paveldo apsaugos reikalavimų	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia kai išduodant statybą leidžiančius dokumentus paaiškėja, jog statybvietėje reikalinga atlikti iš anksto neplanuotus archeologinius tyrinėjimus, apsaugoti archeologinius radinius ir/arba iš esmės kitaip organizuoti rangos darbų procesą, kad būtų užtikrinti kultūros paveldo apsaugos reikalavimai. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad gali keistis rangos darbų etapų terminai, išaugti darbų išlaidos, kadangi: 1) gali pasikeisti planuota rangos darbų trukmė dėl archeologinių tyrimų ir/ar archeologinių radinių apsaugos veiklų vykdymo ar kitų kultūros paveldo apsaugos apribojimų; 2) gali būti reikalingi esminiai pakeitimai pirkimo metu pasiūlytam rangos darbų technologiniam sprendiniui; 3) gali pasikeisti rangos darbų apimtis; 4) gali atsirasti būtinybė į rangovo komandą pasitelkti papildomus specialistus (pvz. archeologus, istorikus ir pan.).
2.16.	Rangos darbų vykdymo etape pakeičiami reikalavimai rangos darbų kokybei (įskaitant neesminius pakeitimus)			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasibaigus projektavimo paslaugų etapui nurodomi kiti reikalavimai rangos darbams nei tie, kurie buvo nustatyti anksčiau (pasiūlymo teikimo metu, projektavimo paslaugų teikimo metu). PP papildomai vertinama, ar rizikos veiksnys pasireiškia dėl to, kad Viešasis subjektas pasibaigus projektavimo paslaugų etapui nurodo Privačiam subjektui kitus reikalavimus rangos darbams nei tie, pagal kuriuos Privatus subjektas rengė ir teikė pasiūlymą, ir/arba įvykdė projektavimo paslaugas ir kitas parengiamąsias veiklas, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis. Privataus subjekto iniciatyva reikalavimai rangos darbams gali pasikeisti, pavyzdžiui, dėl rinkoje pabrangusių energijos išteklių: Privatus subjektas gali pasiūlyti nustatyti aukštesnę energinio efektyvumo klasę statomam pastatui. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas rangos darbams, nukrypimą nuo darbų grafiko.
2.16.1.	Reikalavimai rangos darbų kokybei pakeičiami Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	
2.16.2.	Reikalavimai rangos darbų kokybei pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
2.17.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės rangos darbų vykdymo metu	Dalinamasi	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai rangos darbų vykdymo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai

				ar netiesiogiai priklausančių nuo rangos darbų sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių). Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti rangos darbų kokybės sutrikdymą, rangos darbų proceso visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat rangos darbų išlaidų pasikeitimą.
3.	Įsigyjamoms (pagaminamos) įrangoms, įrenginiams ir kito ilgalaikio turto rizika			Įsigyjamoms (pagaminamos) įrangoms, įrenginiams ir kito ilgalaikio turto kokybė vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, normatyvinių techninių dokumentų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto įrangos pristatymo grafiko ir pan. Įrangos, įrenginių ir kito turto įsigijimas yra rinkoje teikiama paslauga, kurios teikėjai dažniausiai atveju yra Privatūs subjektai. Bendraja prasme VPSP sutartyse įsigyjamų (pagaminamų) įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto kokybės rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui. Rizikos veiksnio pasireiškimas turi įtakos išimtinai tik įrangos įsigijimo išlaidoms.
3.1.	Sukeliama žala aplinkai, kuriant įrangą, įrenginius ar kitą ilgalaikį turtą	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai, gaminant įrangą, įrenginius ir kitą ilgalaikį turtą, gamybos metu į aplinką gali patekti neleistina jų užteršiančių medžiagų koncentracija, gali būti panaudotos neleistinos aplinkai pavojingos medžiagos ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto išlaidų pasikeitimą dėl patirtų žalos aplinkai likvidavimo išlaidų.
3.2.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų išteklių			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų veiksnio: netinkamos personalo kvalifikacijos, kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.). PP vertinami aukščiau išvardyti Privataus subjekto žmogiškieji veiksniai. Taip pat rizikos veiksnys pasireiškia, kai sukurti įrangą, įrenginius ar kitą turtą pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų ir neužtikrina
3.2.1.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų išteklių	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	
3.2.2.	Įrangos, įrenginių ar kito turto sukūrimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	

				reikalaujamos kokybės ar pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas įrangai, įrenginiams ar kitam turtui, ar jų trūkumams šalinti.
3.3.	Įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei (įskaitant neesminius pakeitimus)			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei.
3.3.1.	Įrangos, įrenginių ir kito ilgalaikio turto gamybos ir tiekimo metu pakeičiami reikalavimai jų kokybei Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai po VPSP sutarties įsigaliojimo Viešasis subjektas pakeičia reikalavimus įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybei. Taip pat Privatus subjektas gali inicijuoti turto kokybės reikalavimų pakeitimą. Pavyzdžiui, Privatus subjektas dėl spartaus informacinių technologijų vystymosi gali inicijuoti reikalavimų įsigyjamai kompiuterinei technikai pakeitimą.
3.3.2.	Reikalavimai įrangai, įrenginiui ar kitam ilgalaikiam turtui pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	PP rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų, Privataus subjekto nenumatytų išlaidų atsiradimą.
3.4.	Įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė neužtikrinama dėl MTEPI veiklų plano	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kokybė netinkama, nes parengiamas netikslus MTEPI veiklų planas arba jo nėra laikomasi. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų išlaidų įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimui atsiradimą.
3.5.	Vėluoja įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimas	Privačiam subjektui	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įranga, įrenginiai ar kitas ilgalaikis turtas nėra įsigijami pagal numatytą grafiką. PP rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą, papildomų išlaidų įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto įsigijimui atsiradimą.
3.6.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės kuriant įrangą, įrenginius ar kitą ilgalaikį turtą	Dalinamasi	Statybos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto kūrimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo sutarties šalių (taip pat VPSP sutarties šalių). Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti įrangos, įrenginių ar kito ilgalaikio turto tiekimo sutrikdymą ar nutraukimą, kitų Projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.

4.	Įsigyjamų Paslaugų rizika			Šioje rizikų grupėje Paslaugos suprantamos kaip kitos nei projektavimo paslaugos, kurias rinkoje teikia tiek Viešieji, tiek Privatūs subjektai. Paslaugų teikimo kokybė vertinant rizikos veiksnius suvokiama ne tik kaip nukrypimas nuo standartų, higienos normų ir kitų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderintos teikiamų Paslaugų apimties bei biudžeto. Rizikų veiksniai pasireiškia išimtinai investavimo laikotarpiu. VPSP sutartyse sprendimą dėl Paslaugas teikiančio subjekto dažnai nulemia teisiniai apribojimai, rinkos nebuvimas arba Paslaugų teikimo kaina.
4.1.	Įsigyjamų Paslaugų kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų išteklių kokybės ir prieinamumo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų kokybė neužtikrinama dėl žmogiškųjų veiksnių: netinkamos personalo kvalifikacijos, kompetencijų, nepakankamo skaičiaus, neadekvataus darbo krūvio, darbo drausmės pažeidimų. Taip pat ši rizika pasireiškia, kai yra įvykdomi trečiųjų asmenų/darbuotojų tyčiniai ar netyčiniai veiksmai (vagystė, apgaudinėjimas, chuliganizmas, neatsargumas, kt.). Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikti Paslaugas pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos Paslaugų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas Paslaugų kokybei atkurti. Taip pat gali reikšti mažesnes nei planuotos išlaidas dėl sutaupymų teikiant prastesnės kokybės Paslaugas
4.1.1.	Įsigyjamų Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl Privataus subjekto žmogiškųjų išteklių kokybės ir prieinamumo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.1.2.	Įsigyjamų Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.2.	Įsigyjamų Paslaugų trukmė nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	PP rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų trukmė nukrypsta nuo Privačiam subjektui planuotos Paslaugų trukmės Pirkimo metu jam netiksliai įsivertinus visas aplinkybes. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas Paslaugoms vėluojant dėl padidėjusios jų apimties ar kitų aplinkybių tiek investavimo, tiek reinvestavimo laikotarpiu, priklausomai nuo to, kada atsiranda didesnis Paslaugų apimties poreikis
4.3.	Paslaugų kaina nukrypsta nuo planuotos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų kaina viršija Privačiam subjektui Pirkimo metu planuotą šių paslaugų kainą. Privatus subjektas netiksliai įsivertina visas aplinkybes, susijusias su Paslaugų kaina ir ją netiksliai apskaičiuoja Pirkimo metu.

				Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas išlaidas paslaugoms įsigyti, kadangi identifikuota pasikeitusi paslaugų kaina nukrypsta nuo Privataus subjekto tam suplanuotų lėšų.
4.4.	Paslaugų teikimo metu pakeičiami nustatyti reikalavimai (įskaitant neesminius pakeitimus) Paslaugų kokybei			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo etape nurodomi kiti kokybės reikalavimai Paslaugų teikimui arba mažesnės nei planuotos išlaidos dėl sutaupymų teikiant Paslaugas pagal naujus reikalavimus. Tai gali lemti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko, įtaką galutinių Paslaugų vartotojų elgesiui. Reikalavimus Paslaugų kokybei gali inicijuoti tiek Viešasis subjektas, tiek Privatus subjektas. Pvz., Privatus subjektas dėl pasikeitusių vartotojų įpročių, gali inicijuoti savitarnos aptarnavimą vietoje prekių išdavimo.
4.4.1.	Reikalavimai Paslaugų kokybei pakeičiami Viešojo subjekto iniciatyva	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.4.2.	Reikalavimai Paslaugų kokybei pakeičiami Privataus subjekto iniciatyva ir/arba reikalavimu	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
4.5.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie, vadovaujantis VPSP sutartimi bei teisės aktais, priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo VPSP sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.
5.	Finansavimo prieinamumo rizika			Finansavimas yra rinkoje teikiama paslauga, kurios teikėjai dažniausiu atveju yra Privatus subjektai. Bendrąja prasme VPSP sutartyse finansavimo prieinamumo rizika perduodama Privačiam subjektui, kaip turinčiam daugiau patirties ir gebėjimų, galinčiam lanksčiau pasirinkti finansinius produktus. Visgi, atsižvelgiant į galimas praktines situacijas, rizikos gali būti priskirtinos ir Viešajam subjektui. PP Finansavimo prieinamumas vertinant rizikos veiksnį suvokiamas ne tik kaip finansavimo trūkumas dėl pasikeitusio poreikio, bet ir nukrypimas nuo suderintos finansavimo paslaugų kainos, finansavimo teikimo laiko bei kitų sąlygų.
5.1.	Nuostoliai dėl skirtingų finansavimo sąnaudų ir veiklos pajamų valiutų	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia projekto finansavimą užtikrinant sudarant paskolos sutartį (-is) viena valiuta, o pagrindinių pajamų srautus planuojant kita valiuta.

				PP rizikos veiksnys pasireiškia Privačiam subjektui projekto finansavimą užtikrinant sudarant paskolos sutartį (-is) viena valiuta, o pagrindinių pajamų srautus planuojant kita valiuta. Sudarant finansinį veiklos modelį įvertinamas šių valiutų tarpusavio santykis, tačiau dėl ilgos VPSP sutarties trukmės šis santykis gali pasikeisti. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ar papildomų Privataus subjekto išlaidų atsiradimą, taip pat gali įtakoti projekto finansinį gyvybingumą.
5.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl padidėjusių investicijų išlaidų	Privačiam subjektui arba Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia PP įgyvendinimo metu padidėjus investicijų išlaidoms ir iškilus poreikiui užtikrinti papildomą finansavimą, kuris reikalingas užtikrinti projekto finansinį gyvybingumą. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ar papildomų Privataus subjekto išlaidų atsiradimą.
5.3.	Pagrindinės paskolos suteikimo sąlygų įvykdymas	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Privatus subjektas nevykdo arba netinkamai vykdo sąlygas, kurias nustato finansuotojas, suteikiantis pagrindinę paskolą. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą bei papildomo finansavimo poreikį, taip pat gali įtakoti projekto finansinį gyvybingumą.
5.4.	Pasikeičia pagrindinės paskolos tarpbankinių paskolų palūkanų norma			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia tarpbankinių paskolų palūkanų norma arba finansavimo sutarties galiojimo laikotarpiu, keičiantis makroekonomikos sąlygoms, keičiasi tarpbankinių paskolų palūkanų norma. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti išlaidų pasikeitimą ir papildomo finansavimo poreikį.
5.4.1.	Tarpbankinių paskolų palūkanų norma pasikeičia iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.4.2.	Tarpbankinių paskolų palūkanų norma pasikeičia po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.5.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia pridėtinės vertės mokesčio tarifas. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus pridėtinės vertės mokesčio tarifui, iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas rengiant investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį. Pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimas nepakeičia veiklos sąnaudų ir pajamų dydžio, tačiau turi ženkliai įtaką finansiniam projekto gyvybingumui.
5.5.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	

5.5.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifo pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.6.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai pasikeičia bet kurio mokesčio, išskyrus pridėtinės vertės mokestį ir/arba rinkliavos tarifas.
5.6.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus mokesčio, išskyrus pridėtinės vertės mokestį, ir/arba rinkliavos tarifui iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas sudarant finansinį veiklos modelį. Mokesčio tarifo pasikeitimas taip pat pakeičia veiklos sąnaudų ir pajamų dydžius, gali turėti įtakos finansiniam projekto gyvybingumui.
5.6.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl bet kurio mokesčio išskyrus pridėtinės vertės mokestį ar rinkliavos tarifo pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.7.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad pasikeitė skirtų subsidijų dydis lyginant su nurodytu investicijų projekte ir/arba finansiniame veiklos modelyje. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus skiriamai subsidijų sumai iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas sudarant finansinį veiklos modelį, taip pat gali turėti įtakos finansiniam projekto gyvybingumui.
5.7.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.7.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subsidijų sumos pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.8.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad finansinių instrumentų forma teikiamas finansavimo dydis yra pasikeitęs lyginant su nurodytu investicijų projekte ir/arba finansiniame veiklos modelyje. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad pasikeitus finansavimo sumai iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą nei buvo apskaičiuotas rengiant investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį.
5.8.1.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo iki VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	

5.8.2.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl finansinių instrumentų forma teikiamo finansavimo sumos pasikeitimo po VPSP sutarties įsigaliojimo visa apimtimi	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	
5.9.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl valstybės pagalbos teikimo taisyklių pažeidimo	Viešajam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja valstybės pagalbos teikimo taisyklių pažeidimai ir tai turi įtakos finansavimo poreikiui. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti, kad dėl valstybės pagalbos taisyklių pažeidimo sumažėja galima finansavimo suma bei iškyla poreikis užtikrinti papildomą finansavimą lyginant su apskaičiuotu rengiant investicijų projektą ir/arba sudarant finansinį veiklos modelį, taip pat gali turėti įtakos finansiniam projekto gyvybingumui.
5.10.	Finansavimo poreikis pasikeičia dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai dėl VPSP sutarčiai vykdyti pasitelkiamų subrangovų atliekamų veiksmų arba neveikimo (pvz. šiems nesilaikant įsipareigojimų ar atliekant kitus neplanuotus veiksmus) pasikeičia finansavimo poreikis.
6.	Teikiamų Paslaugų rizika			Nukrypimus nuo nustatytų Paslaugų reikalavimų reiškianti rizika. Tinkamumo rizika suvokiama ne tik kaip jų kokybės nukrypimas nuo standartų, normatyvinių techninių dokumentų, higienos normų, VPSP sutartyje ar techninėse specifikacijose nustatytų reikalavimų, bet ir nukrypimas nuo suderinto Paslaugų teikimo grafiko bei biudžeto. Veiksnio pasireiškimas turi įtakos veiklos išlaidoms.
6.1.	Pakeičiami nustatyti kokybės reikalavimai paslaugoms	Viešajam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu nurodomi kiti reikalavimai nei tie, pagal kuriuos buvo rengtas investicijų projektas. PP rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad Paslaugų teikimo metu nurodomi kiti reikalavimai nei tie, pagal kuriuos buvo teiktas pasiūlymas, įskaitant finansinį veiklos modelį, bei kurių pagrindu yra sudaryta VPSP sutartis. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų teikimui arba mažesnes nei planuotos išlaidas dėl sutaupymų teikiant Paslaugas pagal naujus reikalavimus, taip pat tai gali lemti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko, įtaką galutinių Paslaugų vartotojų elgesiui.

6.2.	Pasikeičia teisės aktai, reglamentuojantys teikiamas Paslaugas	Dalinamasi	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teisės aktuose nustatomi nauji reikalavimai teikti Paslaugas. Naujų reikalavimų nustatymas gali pasireikšti naujų reikalavimų teikiamų Paslaugų kokybei nustatymu. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia Paslaugų savikainos pokyčius, atitinkamai ir veiklos išlaidų pokyčius, kadangi atsiranda papildomos išlaidos Paslaugoms dėl naujų reikalavimų diegimo, taip pat tai gali sąlygoti nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko.
6.3.	Nėra gauti reikalingi leidimai (licencijos)	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai negaunami visi veiklai vykdyti numatyti reikalingi leidimai ir licencijos. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad daugiau administracinių, veiklos išlaidų siekiant gauti reikalingus leidimus.
6.4.	Paslaugų tinkamumas neužtikrinamas dėl žmogiškųjų išteklių			Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad Paslaugų teikimui reikalinga už tai atsakingo personalo kvalifikacija ir kompetencija nėra tinkama. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad neužtikrinant tinkamos kvalifikacijos ir kompetencijos Paslaugų kokybė gali neatitikti nustatytų tinkamumo reikalavimų. Žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos ir kompetencijos trūkumas ar neatitikimas gali reikšti veiklos išlaidų pokyčius tai kvalifikacijai kelti ar naujų žmogiškųjų išteklių paieškai.
6.4.1.	Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl netinkamos žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos ir kompetencijos	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	
6.4.2.	Paslaugų teikimo kokybė neužtikrinama dėl subrangovų veiksmų ar neveikimo	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikti Paslaugas pasitelkiami subrangovai, tačiau jie nesilaiko įsipareigojimų, neužtikrina reikalaujamos Paslaugų kokybės ir pan. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų kokybei atkurti. Taip pat gali reikšti mažesnes nei planuotas išlaidas dėl sutaupymų teikiant prastesnės kokybės Paslaugas.
6.5.	Naudojamos netinkamos technologijos, žaliavos, medžiagos	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai teikiant Paslaugas naudojamos technologijos, žaliavos, medžiagos neleidžia pasiekti nustatytų reikalavimų, projekto tikslų bei reikalavimų Paslaugoms. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia papildomas veiklos išlaidas Paslaugų teikimo trūkumams šalinti, nukrypimą nuo Paslaugų teikimo grafiko.
6.6.	Sukeliama žala aplinkai teikiant paslaugas	Viešajam subjektui arba Privačiam subjektui	Tinkamumo rizikai	Galima situacija, kai, Paslaugų teikimo metu į aplinką patenka ją užteršiančios medžiagos dėl ko sukeliami žala. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia veiklos išlaidų pasikeitimą, kadangi jei Paslaugų teikimo metu būtų sukurta žala aplinkai, patiriamos veiklos išlaidos išaugtų žalos aplinkai likvidavimo darbų išlaidomis.

6.7.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Tinkamumo rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis teisės aktais (taip pat VPSP sutartimi, jei tokia sudaryta) priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.
7.	Paklausos rinkoje rizika			Paklausos rinkoje rizika suvokiama kaip nukrypimas nuo planuojamų Paslaugų, prekių ar produktų realizavimo rinkoje apimčių. Rizikos veiksnio pasireiškimas turi įtakos gaunamų pajamų apimčiai.
7.1.	Vėluojama pradėti teikti paslaugas, realizuoti rinkoje prekes ar produktus	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai dėl organizacinio pasirengimo vėluojama pradėti teikti Paslaugas, realizuoti rinkoje prekes ar produktus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia pajamų pasikeitimą, kadangi nusikeldami Paslaugų teikimo pradžiai pasikeičia galimybės sugeneruoti planuotą pajamų srautą, taip pat nukrypstama nuo veiklos išlaidų plano.
7.2.	Pasikeičia konkurentų skaičius ir jų vykdoma veikla	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl konkurentų skaičiaus pasikeitimo ir jų vykdomų rinkodaros, pardavimų skatinimo akcijų ir pan. Konkurentų skaičiaus sumažėjimas reiškia paklausos išaugimą, kuris lemia veiklos pajamų srauto didėjimą. Atitinkamai pajamų srauto sumažėjimą lemia konkurentų skaičiaus padidėjimas ar jų vykdomų rinkodaros, pardavimų skatinimo ir panašių veiklų intensyvumo padidėjimas, kas turi įtakos veiklos pajamoms.
7.3.	Pasikeičia vartotojų nuomonė apie teikiamas Paslaugas, prekes ar produktus	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl vartotojų nuomonės apie Paslaugas, prekes ar produktus. Vartotojų nuomonės pokyčiai priklauso nuo visuomenėje vykstančių procesų, kurie yra sociologijos tyrimų objektas. Pasikeitus vartotojų nuomonei, galimas tiek paklausos padidėjimas, tiek sumažėjimas, kas turi įtakos veiklos pajamoms.
7.4.	Pakeičiama kainodara	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizika pasireiškia, kai paklausa pasikeičia dėl Paslaugų, prekių ar produktų kainodaros. Pasikeitus kainodarai, galimas tiek paklausos padidėjimas, tiek sumažėjimas, kas turi įtakos veiklos pajamoms.

7.5.	Pasikeičia demografiniai veiksniai	Viešajam subjektui arba dalinamasi	Paklausos rizikai	Galima situacija, kai paklausa pasikeičia dėl vartotojų skaičiaus, jų sudėties, gyvenamosios vietos ir kitų pokyčių – t. y. demografinių veiksnių. Demografiniai veiksniai gali lemti tiek paklausos išaugimą, tiek jos sumažėjimą, kas turi įtakos veiklos pajamoms.
7.6.	Senėja technologijos	Viešajam subjektui arba Privaciai subjektui	Paklausos rizikai	Galima situacija, kai paklausa pasikeičia dėl Paslaugoms teikti, prekėms ar produktams tiekti naudojamų technologijų aktualumo esamai situacijai rinkoje. Dažniausiu atveju, naudojant nemodernas technologijas, paklausa sumažėja, kas turi įtakos veiklos pajamoms.
7.7.	Pasireiškia nenugalimos jėgos aplinkybės (Paslaugų teikimo metu)	Dalinamasi	Paklausos rizikai	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai Paslaugų teikimo metu įvyksta įvykiai, kurie vadovaujantis VPSP sutartimi bei teisės aktais priskiriami nenugalimos jėgos aplinkybėms. Nenugalimos jėgos aplinkybės neapima įvykių ar veiksmų, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių nuo VPSP sutarties šalių. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti Paslaugų kokybės sutrikdymą, Paslaugų teikimo visišką ar dalinį nutraukimą, kitų projekto įgyvendinimo veiklų sutrikdymą ar nutraukimą, taip pat Privataus subjekto išlaidų pasikeitimą ar papildomų, Privataus subjekto nenumatytų, išlaidų atsiradimą.
8.	Turto likutinės vertės rizika			Turto kaip investavimo objekto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje ir jos apskaičiavimo metodai apibrėžiami planuojant PP. Ši vertė išreiškiama ne tik finansine verte, bet turtui taip pat nustatomi kokybiniai parametrai, orientuoti į turto funkcinių charakteristikų galiojimo trukmę bei teisiniai reikalavimai dėl turto naudojimo paskirties bei valdymo ir naudojimo apribojimų.
8.1.	Nukrypstama nuo turto būklės palaikymo plano	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad turtui laiku nebuvo atlikti profilaktiniai patikrinimai, planiniai remonto darbai ir pan. Turto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje taip pat gali neatitikti planuotos dėl per ataskaitinį laikotarpį įvykusių nukrypimų nuo iš anksto suderinto turto būklės palaikymo plano. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia riziką, kad laiku neužtikrinus turto būklės, jis iš dalies ar visa apimtimi gali tapti netinkamas Paslaugoms teikti, neatitiks vartotojų lūkesčių bei neužtikrins projekto tikslų įgyvendinimo, kas turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.2.	Netiksliai suplanuotos turto būklės palaikymo išlaidos	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai nustatoma, kad būtinos papildomos išlaidos turto būklės palaikymui, nes jos Privataus subjekto buvo suplanuotos netiksliai.

				Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad reikalingi turto būklės palaikymo darbai nebuvo atlikti pilna apimtimi ar neatlikti, nebuvo išlaikyti kokybės reikalavimai, todėl VPSP sutarties pabaigoje pasikeičia turto likutinė vertė, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.3.	Informacijos trūkumas apie turto naudojimą per ataskaitinį laikotarpį	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai nėra pakankamai informacijos apie turto naudojimą per ataskaitinį laikotarpį. Galima situacija, kai nustatyti turto likutinei vertei VPSP sutarties pabaigoje reikalinga įvertinti turto naudojimo apimtį, intensyvumą, taip pat faktinius turto priežiūros, būklės pagerinimo veiksmus. Rizikos veiksnio pasireiškimas reiškia, kad gali būti nustatyta klaidinga ar netiksli turto likutinė vertė VPSP sutarties pabaigoje, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.
8.4.	Nustatyti perduodamo/grąžinamo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisių apribojimai dėl sandorių su trečiosiomis šalimis	Privačiam subjektui	Kitoms rizikoms	Rizikos veiksnys pasireiškia, kai paaiškėja, kad per ataskaitinį laikotarpį buvo sudaromi sandoriai su trečiosiomis šalimis, kurie numatė turto valdymo, naudojimo ir disponavimo teisių apribojimus. Rizikos veiksnio pasireiškimas gali reikšti apribotas Viešojo subjekto galimybes valdyti, naudotis ir disponuoti turtu, turto likutinės vertės pasikeitimą, jei apribojimai nebus panaikinti iki turto perdavimo/ grąžinimo Viešajam subjektui momento, o tai turės įtakos turto likutinės vertės ir reinvesticijų dydžiui.

Viešojo ir privataus sektorių partnerystės
tikslingumo vertinimo ir partnerystės klausimyno
rengimo metodinių rekomendacijų 5 priedas

PP RODIKLIŲ APSKAIČIAVIMO INSTRUKCIJA*

**Dokumentas pavadinimu „5 priedas. PP rodiklių apskaičiavimo instrukcija“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*

PP FINANSINIO GYVYBINGUMO VERTINIMO INSTRUKCIJA*

**Dokumentas pavadinimu „6 priedas. PP finansinio gyvybingumo vertinimo instrukcija“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://ppplietuva.lt/lt/metodikos-ir-leidiniai>.*